

Stiftelsen Skansen

Resultatredovisning för Stiftelsen Skansen verksamhetsåret 2018

**Enligt riktlinjer för redovisning av statens bidrag till
Skansen verksamhetsåret 2018**

2019-02-12

SKANSEN

Stiftelsen Skansen – Djurgårdsslätten 49-51 – Box 27807 – SE-115 93 Stockholm – www.skansen.se

Innehåll

1. Ekonomisk översikt.....	1
2. Tillgänglighet	5
Tillgänglighet för gäster med funktionsnedsättning.....	5
Information, service och tillgänglighet.....	7
Digital tillgänglighet.....	8
Ekonomisk tillgänglighet.....	15
3. Kultur- och naturarv för framtiden.....	17
Förvaltningsansvar.....	18
Underhåll- och utvecklingsprojekt	19
Planerat underhåll av kulturhistoriska och museala miljöer.....	21
Planerat underhåll av uthyrda lokaler	23
Stöd-, styr- och reglersystem.....	24
Vård, underhåll och nyförvärv av dräkter och textilier.....	24
Underhåll och reparation av föremål och möbler	25
Det gröna Skansen.....	26
Djurparkens utveckling	26
4. Friluftsmuseets särskilda förutsättningar	27
Den kulturhistoriska verksamheten.....	28
Förmedling i fokus – bokad verksamhet.....	29
Förmedling i fokus – öppen verksamhet	34
Samarbete med gymnasieskolor, vuxenutbildningar, universitet och högskolor.....	35
Baltic Sea Science Center.....	37
5. Utbud för barn och unga	38
6. Program med seder, traditioner och högtider	42
Våren	
Sommaren.....	44
Hösten	45
Vintern	45
Musiktraditioner.....	47
7. Samverkan med samhällsaktörer med tvärsektorielt perspektiv.....	50
Volontärverksamhet	50
Samarbete med samhällsaktörer.....	52
Samarbetsprojekt- och arrangemang.....	53

8. Nationell spridning av kulturutbudet	56
9. Internationella och interkulturella utbyten, arbets- och erfarenhetsutbyte	57
Erasmusprojekt	57
Studiebesök på Skansen	58
Kunskapsinhämtning till Skansens verksamhetsområden	58
Chefs- och medarbetarskapsutveckling	60
10. Jämställdhets-, mångfalds- och barnperspektiv	61
11. Hållbarhetsarbete	65
12. Gästutveckling	65
Fördelning vuxna respektive barn.....	66
Gästernas ålder.....	67
Gästernas hemvist.....	67
Turistkort	70
Skolklasser.....	70

1. Ekonomisk översikt

Årets vinstresultat om 1,9 mkr är något lågt men utifrån omständigheterna, mycket tillfredsställande. Det bör noteras att i årets resultat ingår en positiv återföring av skatt (sociala avgifter) om 0,9 mkr. Exkluderande denna resultatmässiga förstärkning redovisas ett vinstresultat om 1,0 mkr. Skansen budgeterade för ett vinstresultat om 2,7 mkr och lade under hösten en årsprognos om knappa 4 mkr i förlust. Avsnitten nedan ger en översikt av intäkter inklusive fördelning av bidrag samt sponsring, rörelsekostnader, personalkostnader, finansiella kostnader samt en resultaträkning för kärnverksamheterna. Föregående års siffror redovisas inom parentes.

Intäkter

Skansens gästsiffror 2018 uppgår till 1 250 868 gäster (1 344 605) vilket jämfört med 2017 är en minskning med 93 737 gäster som motsvarar 7 %. Denna gästminskning uppkom till sin helhet under Skansens högsäsong, främst juli, på grund av den ovanliga värmebölja som förekom i Sverige. Enbart i juli minskade gästantalet med cirka 71 000 gäster jämfört med juli år 2017.

De totala intäkterna uppgår till 251,5 mkr (254,3 mkr) vilket är en minskning med 2,8 mkr. Förklaringen till de minskade entréintäkterna härrör till sin helhet från minskat gästantal och dess ekonomiska konsekvenser kunde inte kompenseras via de genomförda entréprishöjningarna. Gentemot budget 2018 har Skansen minskade entréintäkter om cirka 11,6 mkr vilket Skansen lyckades kompensera dels via övriga intäktsområden, dels via ett kostnadsbesparingsprogram under september - december som omfattade samtliga verksamhetskostnader samt en mycket restriktiv rekryteringsnivå av vikarier, ersättningsanställning och timanställda. Sammantaget bidrog dessa tre delar till att Skansen lyckades redovisa ett vinstresultat.

Genom de minskande gästantalerna uppgår entréintäkterna till 118,3 mkr (125,1 mkr), en minskning med 6,8 mkr (+4,1 mkr) eller - 5,4 %.

Det statliga anslaget ökade med 0,6 mkr (0,9 mkr) eller 0,09 % och uppgår till 29,4 % (28,7 %) av de totala intäkterna. Skansen är således till mycket övervägande del beroende av egengenererade intäkter för att kunna finansiera drift-, underhålls- och lönekostnader.

Bidrag (belopp i tkr)	2018	2017	2016
Statliga bidrag, från Kulturdepartementet	73 542	72 900	72 008
Kommunala bidrag, från Stockholms stad	0	0	0

Tabell 1 visar statliga och kommunala bidrag för åren 2016–2018

Omsättningen på program-, aktivitets-, uthyrnings- och försäljningsintäkterna uppgår till 44,6 mkr (41,5 mkr) vilket är en ökning med 7,5 %. Ökningen förklaras främst av ökade program- och försäljningsintäkter.

Övriga intäkter som uppgår till 15,7 mkr (14,3 mkr) består till största delen av vidarefakturerade avgifter till våra arrendatorer 4,4 mkr, sponsringsintäkter 7,0 mkr, lönebidrag 0,5 mkr, donationer 1,1 mkr samt utdelningar från anknutna stiftelser 1,6 mkr.

Intäkter av sponsring

Under 2018 har nedan beskrivna partnerskap fortsatt och förlängt sina avtal med Skansen. Fokus har varit att fördjupa och förbereda förnyelser av tidigare samarbeten då det är viktigt att vårda och utveckla de relationer som Skansen har. Detta har gjorts genom kontinuerliga möten och diskussioner kring Skansens behov, vilka resulterat i flera aktiviteter som gjort samarbetena mer kända för gästerna samt för samarbetspartnernas målgrupper. Skansen har påbörjat en omfattande upprustning och iordningställande av Kyrkhultstugan tack vare donation från stiftelsen Mellby gård. Vidare startades en aktivitet tillsammans med Konsumentföreningen Stockholm i samband med att Skansens isbana invigdes där medlemmarna erbjöds skridskohyra med rabatt utifrån vårt sponsorsamarbete. Under året hade Skansen följande partners: Konsumentföreningen Stockholm, St Gobain (tidigare Weber), Betongindustri, Cementa, Semper, Vårdförbundet, Stiftelsen Mellby Gård, Brandkontoret och Stiftelsen Seglora Kyrka.

Skansen har under 2018 tecknat ett femårsavtal med det globala företaget Xylem som arbetar inom vattenfrågor med pumpar, rör och forskning kring vattenlösningar. Sponsring från Xylem består av kontanta medel, material och volontärtid.

Under 2018 uppgår värdet av sponsring och donationer till cirka 8,1 mkr.

Rörelsekostnader

Verksamhetens direkta rörelsekostnader och omkostnader uppgår till 88,1 mkr (87,6 mkr) där kostnaderna för fastigheterna är den största kostnadsposten.

Eftersom Skansen äger sina egna anläggningar och fastigheter utgår ingen kostnad i form av hyra. Enligt överenskommelse med Kulturdepartementet redovisas i stället Bygg- och fastighetsavdelningens samt Park- och trädgårdsavdelningens intäkter och kostnader.

Fastigheter och anläggningar (belopp i tkr)	2018	2017
Intäkter		
Fakturerade energiavgifter	4 289	4 285
Anställningsstöd	291	226
Övriga intäkter	1055	887
Summa	5 635	5 398
Kostnader		
Energikostnader	-9 355	-7 734
Verksamhetens övriga kostnader	-26 751	-26 511
Personalkostnader	-29 355	-30 424
Avdelningens avskrivningar	-130	-157
Summa kostnader	-65 591	-64 826
Resultat bygg- och fastighetsavdelningen	-59 956	-59 428

Tabell 2 visar resultat för Bygg- och fastighetsavdelningen

Personalkostnader

Personalkostnaderna för året är 146,9 mkr (145,7 mkr), vilket exkluderande den positiva återföringen av sociala avgifter om 0,9 mkr innebär en ökning med 1,4 %. Kostnaderna för tillsvidareanställd personal ökar med 3,3 mkr (1,9 mkr) där den största ökningen förklaras av uppbyggandet av en ny enhet, Baltic Sea Science Center (Östersjöakvarium), om 2 mkr.

Kostnaderna för timanställd personal minskar med 0,6 mkr (-0,7 mkr). Kostnader för arbetsgivaravgifter ökar med 0,4 mkr. Medelantalet anställda är 253 (268).

Finansiella kostnader

Den stora nybyggnation och ombyggnation (2013) av Sollidensscenen med vidhängande publikområde genomfördes till en kostnad om 71 mkr, vilket finansierats genom egna medel om 28 mkr och genom två banklån om totalt 43 mkr vilket fördelas på två stycken lån, dels 23 mkr och dels 20 mkr. Banklånen löpte amorteringsfritt fram till och med 2015 men under 2016 påbörjades en amorteringsplan om 17 år. Skansen amorterar nu årligen 2,6 mkr vilket har en motsvarande negativ likviditetspåverkan.

Resultatet 2018 belastas med avskrivningar om 14,9 mkr (16,1 mkr) och räntekostnader om 0,6 mkr (0,6 mkr).

Det ackumulerade resultatet är en förutsättning för att kunna bibehålla och fortsätta utveckla Skansen.

Resultat (belopp i tkr)	2018	2017	2016
Intäkter	178 266	181 427	181 381
Kostnader	-249 792	-247 640	-248 203
Resultat före statsbidrag	-71 526	-66 213	-66 822
Statsbidrag	73 542	72 900	72 008
Resultat	2 016	6 687	5 186

Tabell 3 visar Skansens resultat för åren 2016–2018

Årets resultat om 2,016 mkr disponeras på följande sätt; 2,016 mkr förs mot balanserat resultat.

Ekonomisk modell

Skansen har ett flertal verksamhetsområden vilka organisatoriskt är indelade i åtta avdelningar. Tre avdelningar betraktas som kärnverksamheter; Kulturhistoriska, Zoologiska samt Evenemangsavdelningen.

Styrande och vägledande i all daglig verksamhet är Skansens mål, vision och gästlöfte där samtliga avdelningar bidrar, samverkar och interagerar för att kunna producera en gästupplevelse i världsklass.

De ekonomiska möjligheterna måste finnas för att nå Skansens mål, vision och gästlöfte och därför söker Skansen förstärka den ekonomiska uppföljningen och analysen. En ansats i denna utveckling är att bryta ner resultaträkningen i mindre delar, det vill säga utifrån helheten fördela ned till valda delar. Under 2016 inleddes byggandet av en ekonomiskt skalbar modell, vilket slutfördes under 2017 och denna ekonomiska modell används under 2018.

Tabellen nedan redovisar en fördelad resultaträkning till nivå kärnverksamhet.

	Zoologi	Evenemang	Kulturhistoria	Skansen tot
Kostnader				
- Löner, pensioner, sociala avgifter mm	-40 174	-27 437	-79 481	-147 092
- Stabs- och administrativa kostnader	-2 917	-2 917	-2 917	-8 751
- Annonser och reklam	-4 110	-2 740	-6 850	-13 699
- Kulturhistorisk verksamhet	0	0	-2 786	-2 786
- Byggnadsunderhåll inkl värme, el o vatten	-6 869	-4 994	-16 243	-28 105
- Biologisk verksamhet	-6 661	-1 211	-4 239	-12 111
- Försäljningsverksamhet	-2 915	-2 915	-2 915	-8 745
- Övriga kostnader	-7 979	-11 392	-9 131	-28 502
	-71 625	-53 606	-124 561	-249 792
Intäkter				
- Räntor	88	88	88	263
- Försäljning butik	6 509	6 509	6 509	19 527
- Övriga intäkter	7 733	31 811	645	40 189
	14 330	38 407	7 242	59 979
Beräknad andel av följande intäkter				
- Inträdesavgifter	50% 59 144	20% 23 657	30% 35 486	118 287
	59 144	23 657	35 486	118 287
Överskott (+) / Underskott (-)				
Zoologi exkl statsbidrag	1 848			
Program exkl statsbidrag		8 459		
Kulturhistoria exkl statsbidrag			-81 833	
Skansen tot exkl statsbidrag				-71 526
Skansen tot inkl statsbidrag				2 016

Tabell 4 visar en resultaträkning för de tre kärnverksamheterna, zoologiska-, evenemangs- och kulturhistoriska avdelningen. Kolumnen längst till höger visar en summering över kärnverksamheterna

2. Tillgänglighet

Tillgänglighet till Skansens område och utbud styrs av många faktorer som rörlighet, resurser, språk och förståelse. För att kunna tillgodose gästers behov på bästa sätt och på alla plan, arbetar Skansen kontinuerligt med att förbättra och förändra, testa och utvärdera informationen på området, gästmottagandet, den fysiska miljön, prisnivåerna och andra faktorer som påverkar möjligheterna att uppleva Skansen till fullo och att ta med sig värdefull kunskap och inspiration hem igen.

Tillgänglighet för gäster med funktionsnedsättning

Arbetet med att tillgängliggöra Skansen för gäster med funktionsnedsättning planeras och bevakas av Skansens arbetsgrupp för tillgänglighet. Två tillgängliga promenader har tagits fram för gäster med funktionsnedsättning och under 2018 har en av promenaderna tillgängliggjorts på Skansens hemsida som en separat karta för utskrift. På kartan finns

information för gäster med funktionsnedsättning, information om den interaktiva visningen "Möten med minnen" och Skansen på teckenspråk.

I uppdraget enkelt avhjälpna hinder har åtgärder genomförts längs med en av de tillgängliga promenaderna. Bänkar placerades ut längst promenaden och tillgängligheten till Ordenshuset har förbättrats genom mindre byggåtgärder.

Genomförande av en ny utvändig ramp i betong har utförts vid Mekaniska verkstaden, på så sätt säkerställdes tillgänglighet och utrymningsmöjligheter. Projektering för nya utvändiga ramper till Seglora kyrka och Skogaholms herrgård har tillsammans med landskapsarkitekt återupptagits. Vid Sollidensscenen har hörslinga installerats och platsen för personer i rullstol har fått ett permanent räcke.

Utöver tillgänglighetsgruppens arbete kommer tillgänglighetsfrågorna in som en naturlig del i alla projekt Skansen genomför, till exempel i nybyggda Baltic Sea Science Center och i samband med reoveringen av Kyrkhultstugan.

***Kommentar:** Ökad fysisk tillgänglighet ställer stora krav på Skansen med dess geografiska läge. Många av de kulturhistoriska miljöerna är byggnadsantikvariemässigt svåra och ekonomiskt betungande att tillgänglighetsanpassa. Att utveckla tillgängligheten är ett ständigt pågående arbete med hög prioritet som emellertid kräver stora investeringar.*

Skansens bergbana

Bergbanan har stor betydelse för tillgängligheten till Skansen. Under hela året har ett förebyggande underhåll av Bergbanan gjorts för att säkerställa driften.

Under perioden som Bergbanan höll öppet valde 16,6 % av Skansens gäster att åka med Bergbanan, en ökning med 1,4 % jämfört med året innan. 2018 åkte ungefär 176 000 gäster (cirka 174 000 gäster år 2017, 193 000 gäster år 2016)

Med alla sinnen

Med alla sinnen är en årligt återkommande programdag för gäster med nedsatt funktionsförmåga. Under denna dag fick gästerna ta del av tillgänglighetsanpassade prova-på-aktiviteter, musik och dans. Programmet genomfördes i samarbete med bland annat FUB, en intresseorganisation som arbetar för att barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning ska kunna leva ett gott liv. Samarbetet innebar att gäster, som annars kanske inte besökt Skansen, gavs en möjlighet till besök med förhoppningen om att de återkommer. 2018 gästades programmet av cirka 1 000 personer (2 000 gäster år 2017). Programdagen genomfördes i augusti varför det lägre gästantalet troligen beror på mycket varmt väder.

Information, service och tillgänglighet

Information på området

Skansens område är stort och det är svårt att hitta. Under lågsäsongen är utbudet av aktiviteter och öppna kulturhistoriska miljöer av naturliga skäl mer begränsat och det kan innebära en utmaning för gästen. Under lågsäsong testades ljudjinglar i huvudingångens högtalarsystem som bland annat informerade om årskort, kombibiljett och köp av biljett i mobilen. Tanken är att utveckla jinglar som hälsar välkommen, tipsar om snabbare sätt att ta sig in om det bildas köer och om aktuella evenemang. Under lågsäsong är köerna kortare, vilket innebär att det var lättare att testa och lära inför kommande högsäsonger.

Nya entréspärrar

Huvudingången har under året fått en ökad kapacitet för insläpp via installerade förköpsgrindar. Dessa nya grindar, med modernare teknik, ger en ökad tillgänglighet för rullstolsburna, gäster med barnvagn samt förbetalda och fria grupper att besöka Skansen.

Ny skyltning på Skansen

Skansen har under året lanserat den andra fasen av en omfattande skyltuppdatering med målsättningen att underlätta och tillgängliggöra parken och dess olika delar för gästerna. De nya skyltarna har bland annat designats utifrån ett tillgänglighetsperspektiv. Under hösten 2018 installerades även tre digitala skyltar vid huvudentrén, i rulltrappshallen och på Lill-Skansen. De kommer att visa dagens kalendarium kompletterat med en karta som visar öppna miljöer, butiker och restauranger. Dessa skärmar kan även visa bildspel och rörligt material.

De nya skylttexterna utgår från ett perspektiv där människan sätts i fokus.

Kommunikationen kommer på ett effektivt och engagerande sätt förmedla en upplevelse, en plats, en kultur- och naturhistoria och locka till besök samt sträva till identifikation. Cirka 60 skylttexter blev färdigskrivna under 2018.

***Kommentar:** Underlaget till arbetet följer Skansens berättarmodell och berättarkarta. Genom det underlaget effektiviseras och kvalitetssäkras arbetet med att ge Skansens gäster information om miljöns funktion och sammanhang; geografiskt, socialt och historiskt.*

Introduktion till Skansen på engelska

Under 2018 fortsatte Skansen med att erbjuda öppna introduktioner på engelska för Skansens gäster under perioderna 8 januari till 27 april och 1 oktober till 30 november. Introduktionen presenterar Skansen som helhet med kultur, djur och natur. Här får gästerna hjälp att hitta på Skansen och förstå vilka aktiviteter som erbjuds för dagen, en

presentation av Skansens historia samt en mini-guidning i Seglora kyrka och vid Oktorpsgården. 2018 deltog cirka 1 500 (cirka 1 000 år 2017) gäster i de engelska introduktionerna (verksamheten startade 2017).

Information och service på området

Under 2018, liksom tidigare år, har en museipedagog dagligen arbetat utomhus och rört sig över området för att berika och förhöja gästens upplevelse av historia, äkthet och närvaro. Att pedagogerna dessutom "fångar upp" vilsna gäster och hjälper dem att hitta är ett extra värde.

Miljöer tillgängliga utan bemanning

Tre kulturhistoriska miljöer, Garveriet, Bokbinderiet och Boktryckeriet, iordningställdes 2017 för att kunna visas utan hjälp av museipedagog. 2018 slutfördes arbetet i och med att befintlig belysning i miljöerna sågs över och förstärktes med dold ledbelysning. Vidare försågs alla tre miljöer med nya skyltar med de nya berättelserna.

Från och med 2018 kom dessa miljöer Skansens gäster till del. Syftet är att dessa obemannade miljöer ska komplettera utbudet och tillgängligheten till Skansens kulturhistoriska miljöer och därmed öka kvaliteten på gästupplevelsen.

***Kommentar:** Via gästundersökningar och analys av recensioner i digitala kanaler noterar vi att våra gäster upplever negativt att det, beroende på låg- eller högsäsong, periodvis är stängt i för många av våra kulturhistoriska miljöer. Vi vill säkerställa en gästupplevelse i världsklass men det är alltmer en ekonomisk realitet att vi inte har en tillräckligt stark ekonomi för att bemanna alla öppna miljöer med pedagoger. Genom att investera och strukturera om utställningsinnehåll och upplägg söker vi tillgängliggöra miljöer utan bemanning för att ge våra gäster möjlighet att uppleva fler miljöer på Skansen.*

Utökat värdskap

För andra året i rad genomfördes utökat värdskap vid huvudentrén under sommaren. Syftet är att möta gäster på ett nytt och oväntat sätt före öppning och att underlätta för gästerna att hitta till programpunkter. Varje avdelning ansvarade för en vecka var och bemannade med kollegor på plats i entrén. Dessa rörde sig bland gästerna för samtal, utdelning av kartor och för att kunna svara på frågor. Extra populärt var det när djurvårdarna hade med sig djur till entrén som de berättade mer om.

Digital tillgänglighet

Skansens digitala kanaler

Skansens webbplats tillgodoser gästens behov inför besöket och erbjuder möjlighet till individanpassat innehåll att ta del av och spara. Webbplatsens största uppgift är att generera fysiska gäster till Skansen. Gästen ska få en känsla av vad som går att göra på

plats: vad man kan uppleva, se, äta och känna. Dessutom kan de köpa sin biljett till Skansen online.

Webbplatsen är tillgänglighetsanpassad enligt WCAG 2.0; Web Content Accesability Guidelines, i enlighet med EU-direktivet om tillgänglighet för offentliga webbplatser och myndigheter.

***Kommentar:** Skansengästen blir alltmer digital och sociala medier spelar en allt större roll för uppfattningen av vårt varumärke och för att sprida information till relevanta målgrupper. En genomlysning av våra sociala medier 2017 visade ett stort engagemang från våra följare och vi kan uppvisa en markant ökning under året som gått (analys gjord av socialmediestrateg på konsultföretaget JMV Golin). Det digitala medielandskapet är under ständig förändring och kräver löpande uppdateringar av kunskaper och kompetens, något som även Skansen nu och framgent tar fasta på.*

Besök på hemsidan

Under 2018 har Skansens webbplats haft cirka 929 000 besökare vilket är en sänkning med cirka 30 % jämfört med 2017. Detta kan tyckas vara en illavarslande utveckling, men faktum är att Skansen har fler digitala besökare än någonsin. Gästerna, precis som resten av världen, befinner sig i ett skifte där besöken på traditionella webbplatser går ner medan användandet av sociala medier ökar. Fördelen med att gästen väljer att ta del av Skansen via sociala medier är att Skansens inlägg gillas, kommenteras och delas och alltså sprids till gästers vänner som sprider dem till sina vänner och så vidare.

På webbplatsen är de mest besökta sidorna öppettider, priser och kalendarium. Det är alltså mycket tydligt att gästen planerar ett fysiskt besök. Faktasidor om djur och kultur har ett färre antal besökare. Närmare 80 % av besökarna på webben använder en mobil enhet, det vill säga telefon eller läsplatta.

Skansen i media och sociala media

Sociala medier blir en allt viktigare kommunikationskanal för Skansen, både vad gäller att förmedla verksamhet och utbud och i syfte att stärka varumärket. Under 2018 beslutades att fortsatt kommunicera med följare på Facebook och Instagram då Skansens primära målgrupper huvudsakligen finns på dessa plattformar. Dock följer Skansen utvecklingen av nya kanaler för att snabbt kunna bredda kommunikationsbasen, om det visar sig att målgruppen byter plattform eller utökar antalet använda sociala kanaler.

Kampanjer i sociala medier

Under hela året har en stor del av marknadsföringen skett i sociala medier där bildspel, så kallade karuseller och filmklipp, visat Skansens breda utbud. Målgrupperna var barnfamiljer i Storstockholm i åldern 20–46 år och vuxna utan barn från 47 år. Bildspelen

har anpassats efter målgrupp och resultatet har varit mycket bra med cirka 2 000 000 unika exponeringar.

Sociala kanaler

Under året har Skansen varje vecka publicerat närmare tre till fyra organiska inlägg, det vill säga ej betalda, i Skansens sociala kanaler. Med dessa inlägg har sammanlagt 3 000 000 personer nåtts via Facebook. Detta är alltså det i särklass mest effektiva sättet att använda sociala medier vad gäller räckvidd. För att nå hela Skansens målgrupp kombineras detta med betald annonsering.

Det är viktigt att ha i åtanke att sociala medier är ett sätt att stärka varumärket oavsett hur många interaktioner det visar i siffror. Gästerna ser ett inlägg i sociala medier och delar till varandra i privata meddelanden, som länk i chattar eller genom ”word of mouth”. Många turister besöker en sida för att få veta mer om besöksmålet och se vad andra besökare säger i till exempel recensioner.

Att regelbundet synas i sociala medier är helt avgörande för hur Skansens varumärke uppfattas. Det är via de sociala kanalerna som man snabbt kan nå gästerna om något ovanligt/spännande/akut skulle inträffa. I dessa kanaler förväntar sig gästen omedelbar och individanpassad respons vilket är resurskrävande.

Skansens nyhetsbrev uppdaterat

Skansens nyhetsbrev har nu över 35 000 prenumeranter och under året skickades 52 nyhetsbrev till alla prenumeranter. Nyhetsbreven hade i snitt en öppningsfrekvens på 31 % och är således en kostnadseffektiv marknadsföringskanal. Under våren införskaffades ett nytt nyhetsbrevsystem, Rule, som ger bättre möjlighet att skapa kundregister och målgruppsanpassa utskick. Nyhetsbrevet ger Skansen ett bra tillfälle att samarbeta med områdets arrendatorer som ger prenumeranter specialerbjudanden i varje utskick.

Facebook

Skansens främsta och bredaste sociala plattform är likt tidigare år Facebook där Skansens sida i december 2018 hade 62 494 följare. Under 2018 tillkom 3 618 nya följare medan 718 valde att sluta följa Skansens Facebooksida. Den genomsnittliga besökaren på Skansens Facebooksida är kvinna, 25–54 år och boende i Storstockholmsområdet. Skansens olika inlägg skapar stor interaktivitet och under 2018 har drygt 860 000 interaktioner (gilla, kommentera, dela) skett. Detta är dock inte unika personer utan samma person kan ha interagerat med inläggen varje dag. De behöver heller inte vara följare av sidan. Skanseninläggens virala räckvidd - antalet personer som sett inläggen, som själva har interagerat eller sett att deras vänner på Facebook gillat, kommenterat eller delat, är mycket stor. Under 2018 låg räckvidden på drygt 8 000 000 personer.

Sponsrade inlägg på Facebook

För första gången har det även gjorts så kallade sponsrade inlägg på Facebook. Det innebär att Skansen kan sprida sina egna Facebookinlägg vidare mot väldigt specifika målgrupper till en låg kostnad. Detta är ett mycket effektivt och billigt sätt att marknadsföra Skansens breda evenemangsutbud. Under året har de flesta av Skansens evenemang marknadsförts via sponsrade inlägg.

Instagram

Instagram är en kanal med fokus på bild och videoklipp. I december 2018 hade Skansens konto 16 700 följare. En ökning med 4 260 från 2017. Kvinnor är i majoritet (71 %) och den genomsnittliga följaren är yngre än på Facebook (25–34 år). Av Skansens instagramföljare är drygt 90 % från Stockholm. Skansens instagraminlägg når cirka 6 000 personer i veckan, och under 2018 har drygt 300 000 personer exponerats för Skansens innehåll. Skansen har även sponsrat en stor del egna inlägg för att nå ut till en bredare publik och utöka Skansens målgrupp. Instagram är den mediekanal som ökar mest och snabbast just nu.

Influencers

Under 2018 genomförde Skansen flera samarbeten med olika influencers. En influencer har stort förtroende hos sina följare i sociala kanaler som ofta är många till antalet som hen inspirerar och motiverar på olika sätt. Dessa samarbeten var utspridda under året. Gemensamt för alla var att de publicerade blogg- och instagraminlägg om en dag med familjeaktiviteter på Skansen. Allsången, höstmarknaden och julmarknaderna var de mest omtalade händelser.

***Kommentar:** Under 2018 har vi haft ett starkt fokus på förbättrad och utökad interaktion med våra gäster och vår omvärld. Närvaron i sociala medier kräver ständig tillsyn och beredskap, såväl vardagar som helger, speciellt när ett ämne, ett inlägg, en kommentar eller en fråga hettar till. I Skansens fall handlar det oftast om våra djur och djurvälstånd,*

kort sagt "varför djur i bur?". Värt att notera är att allmänhetens tilltro till kända influencers med många följare ofta är större än till institutioner som museer och forskningsinstitut.

Marknadsföring

Den 1 januari genomfördes ett digitalt skifte i Skansens marknadsföring med en förflyttning från webb till sociala kanaler, ett skifte som anpassar sig till hur Skansens målgrupper söker information. Dessutom började tilläggsprodukter säljas via Skansens webbshop. För närvarande kan gäster förutom entré till Skansen köpa entré till Skansen-Akvariet samt Bergbanan.

Årets marknadsföringsinsatser har även innehållit trafikreklam, det vill säga skyltar på bussar och tunnelbana under veckorna 25–34 samt inför jul under veckorna 47–50. Kampanjerna har lockat besökare till Skansens större publika perioder, med information och inspiration om utbudet dessa perioder.

Skansen är synligt i print under hela året men med tätare intervaller under sommaren. Under året har 24 kalendarieannonser publicerats på museiuppslaget i DN och SvD samt tio kalendarieannonser i Mitt-i-tidningens samtliga editioner.

Bearbetning av den utländska marknaden har bland annat skett genom kontinuerlig bearbetning av turistbyråer, hotell, rederier och bussbolag under 2018. Skansen har tillsammans med KDI (Kungliga Djurgårdens Intressenter) deltagit i Tallinks utbildningsresa till callcentrar och kundcentrar och hållit i sex föreläsningar i tre städer för att lyfta Skansen som besöksmål. Skansen har även deltagit i Icelandair workshop på Island och Visit Swedens workshop i Umeå för att marknadsföra Skansen.

Samlingar i digital form

Skansen och övriga centralmuseer berörs av regeringens strategi för att digitalisera kulturarvet. Det är en nationell strategi som syftar till att digitalisera, digitalt bevara och digitalt tillgängliggöra kulturarvsmaterial och kulturarvsinformation. I strategin slås fast att ett av syftena med digitalisering är att göra kulturarvet synligt och tillgängligt för alla oavsett var man är. Det ska även underlätta för användarna att bli medskapare till utvecklingen av det egna kulturarvet.

Dokumentation i Primus

Dokumentation av objekt är en levande och ständigt pågående process och på Skansen arbetar man sedan 2003 primärt med digitala verktyg. All dokumentation kopplat till objekten i samlingarna sker idag i databasen Primus. Särskilda dokumentationsprojekt under 2018 har varit Apoteket, Tottieska huset och Skogaholms boksamling samt dräkter

kopplade till Skansens Vårfeater. Objekten har inventerats, fotograferats, märkts, registrerats och katalogiserats i databasen.

Uppskattningsvis har Skansen cirka 120 000 föremål inklusive textilier samt museala byggnader i sin samling. Det exakta antalet ser man inte förrän samtliga föremål är inventerade och registrerade i Primus. Sammanlagt finns nu cirka 50 % av Skansens totala samlingsbestånd i databasen. Det innebär att 82 % av cirka 40 000 objekt i föremålssamlingen är digitaliserade, att 28 % av cirka 80 000 textilier är digitaliserade och att Skansens samtliga museala byggnader finns registrerade i databasen.

Skansens samlingar i databasen Primus	2018	2017	2016
Summa totalt antal katalogiserade föremål i Primus (inkl Klädkammaren)	57 159	54 280	51 483
% av 120 000	48 %	45 %	43 %
Summa antalet föremål med bilder i Primus (inkl Klädkammaren)	16 952	13 666	9940
med bild av 120 000	14 %	11 %	8 %
Summa totalt antal poster Museala Byggnader	183	183	183
% av 183 (Skansens museala byggnadsbestånd)	100 %	100 %	100 %
Summa antalet Museala Byggnader med bild	100 %	100 %	100 %
Summa total antal poster Fotografi*	1 572	1 000	303
Summa total antal poster Film/Ljud**	30	30	2
<i>* Samlingen Skansens Fotografier har inget uppskattat totalt antal</i>			
<i>** Samlingen Skansens Film/Ljud har inget uppskattat totalt antal</i>			

Arthur Hazelius vårfestmaterial

Skansens Vårfeater pågick mellan 1893 och 1931. Under en vecka i maj månad varje år iscensattes historiska händelser och skådespel. Dräkter och kläder till detta hade många gånger karaktären av teater och maskerad. Under 2018 har drygt 2 500 poster från Arthur Hazelius Vårfestmaterial samt andra dräkter från teatermässiga produktioner registrerats i Primus och på så sätt gjorts tillgängligt digitalt.

Kommentar: I och med att Vårfestmaterialet sorterades, förtecknades och registrerades har Skansen på ett ansvarsfullt sätt dokumenterat en mycket omskriven del av Skansens

historia. Genom att göra materialet sökbart underlättar det inte bara tillgängligheten internt utan kan användas även för andras syften som exempelvis forskning.

Skogaholms herrgårds unika boksamling

Det stora och omfattande projektet att dokumentera Skogaholms herrgårds unika boksamling avslutades 2018. Samlingen omfattar 2 500 böcker inköpta under 1700-talets första hälft av en privat samlare. Böckerna har inventerats, katalogiserats, fotograferats, märkts och registrerats i Primus databas samt publicerats på Digitalt museum.

Kommentar: Dokumentationen har resulterat i att den samlade informationen blivit bättre strukturerad och tillgänglig för en rationell förvaltning samt för forskning och pedagogiskt arbete. Genom att artiklarna i böckerna nu är sökbara har vi fått tillgång till samtida litteratur om historia, politik, vetenskap, teologi och filosofi som kan tjäna som kunskapsunderlag i det pedagogiska arbetet.

Apoteket

Dokumentationen av föremålen i Apoteket blev klar under 2018. Uppgifterna är inlagda i Primus databas och posterna är publicerade på Digitalt museum. Totalt har 600 föremål inventerats, fotograferats och katalogiserats under 2018. 120 föremål som påträffades omärkta och som bedömdes intressanta att förvärva, har katalogiserats och märkts samt lagts in som nya poster i Primus.

Digitalt Museum

Totalt är nu 8 304 föremål, 287 fotografier, 42 byggnader och 26 film- och ljudfiler publicerade på Digitalt Museum och därmed sökbara för alla. Om man bortser från fotografier samt film- och ljudfiler som tillhör Skansens arkiv, utgör dessa publicerade objekt cirka 7 % av det totala antalet objekt i Skansens samlingar jämfört med 4 % förra året.

I slutet av 2018 lanserades en ny funktion på Digitalt Museum, en möjlighet för institutionerna att publicera artiklar kopplade till samlingarna. Skansen har skapat två artiklar, en om kjolsäckar samt en om julen i Boktryckarbostaden.

Statistik DigitaltMuseum.se	2018	2017	2016
Föremål	8 304	4 936	4 286
Byggnader	42	3	1
Foto	287	180	139
Media (film/ljud)	26	26	1
antal sidvisningar totalt för Skansens objekt	41 949	71 043	

mest visade objekt (antal visningar)	1 099	1 706
Antal nedladdade bilder från Skansens objekt	1 102	442

Digital tillgänglighet på plats - projekt KulturPunkt

Under 2018 har Skansen tecknat avtal med KulturIT som är ett icke vinstdrivande norskt It-bolag (aksjeselskap) som ägs av sex norska och ett svenskt museum. KulturIT utvecklar och driver gemensamma digitala lösningar för kultursektorn i nära samarbete med museer. KulturIT har produkterna Primus, DigitaltMuseum, KulturPunkt, KulturNav och Minne och det nya avtalet gäller KulturPunkt, en digital plattform för förmedling av information till gästens egen mobil eller surfplatta. Med KulturPunkt får Skansens gäster möjlighet att på plats få fördjupad kunskap. Under 2018 har fyra medarbetare gått en utbildning och implementering av KulturPunkt i organisationen är påbörjad. Projektet kommer att gå in i produktionsfas under 2019.

Skansens rekvisitasamling

Skansens Rekvisitasamling är en del av den så kallade stödsamlingen (rekvisita- och scenografisamlingen). Rekvisitan används av museipedagogerna i verksamhet som till exempel matlagning och programverksamhet. Skansens rekvisitasamling registreras i Primus och märks med ett rekvisitanummer för att underlätta hantering och logistik internt samt för att ge en överblick över vad som finns tillgängligt för den pedagogiska verksamheten. 2017 var första året då föremål från rekvisitasamlingen registrerades i Primus (112 st). Under 2018 har 72 föremål registrerats med basinformation och bild.

Smart zoo

Skansen har under drygt ett års tid deltagit i ett EU-projekt kallat "Smart zoo". Projektet har haft som mål att ta fram en mobilapplikation som ska inspirera, främst unga gäster, till ett ökat lärande. Projektet har varit ett samarbete mellan djurparker och universitet i Sverige, Estland och Finland. Under år 2018 har mobilapplikationen färdigställts inom projektet. För att kunna användas fullt ut på Skansen krävs det dock ytterligare vissa anpassningar samt att tillgänglighetsgöra materialet.

Ekonomisk tillgänglighet

Skansens vision och uppdrag är att vara tillgängligt för alla, vilket även innefattar ekonomiskt tillgängligt. Inför 2018 höjde Skansen återigen entrépriserna för vuxna, pensionärer och studenter medan entrépriser för barn var oförändrade. Dessa entréprishöjningar var absolut nödvändiga för att uppnå en årsbudget med positivt resultat. Skansen noterar med stigande oro att allt fler gäster anser att entrépriset är för högt. Detta framkom via en undersökning som genomfördes bland 530 stockholmare under april 2018.

Barnen står för 29 % av Skansens gäster. Under 2017 sänkte Skansen åldersgränsen för fri entré från sex år till fyra år vilket var oförändrat under 2018. Fler barn fick därmed betala entré vid sitt besök. Under 2017 minskade antalet barn och denna utveckling har fortsatt under 2018. Minskningen har ett troligt samband med fri entré-reformen som ger fri entré till vissa (18) statliga museer. Detta har inneburit att Skansen har blivit mindre tillgängligt för gäster med barn. Diagrammet nedan visar antalet besökande barn, uppdelat på betalande respektive fria barn, under åren 2016-2018.

Kommentar: Skansen värnar om skola samt folkbildning och är ett unikt klassrum för ett lustfyllt lärande. Här ökar förståelsen för kopplingen mellan människa, djur och natur. Mellan nu och då. Program och aktiviteter för våra yngre gäster är utformade för att vara lustfyllda och locka till besök på Skansen. Att se antalet barn och skolelever minska som en effekt av prishöjningar är en icke önskvärd utveckling.

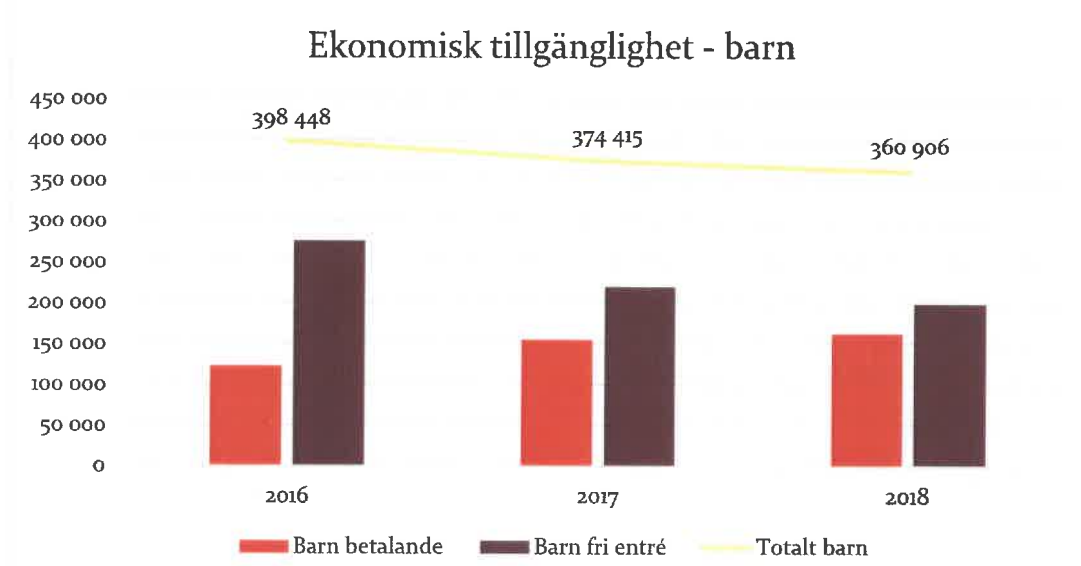


Diagram 1 visar besökande barn uppdelat i kategorierna betalande barn och fria barn samt totalt antal barn under åren 2016-2018

Årskort

Gästerna har, likt tidigare år, kunnat lösa ett årskort till Skansen. Köpta årskort under 2018 gav fri entré under tolv månader inklusive en del rabatter. De fanns i fyra kategorier: vuxen, familj, student och pensionär. Till samtliga årskort gick det även att köpa ett obegränsat antal barntillägg. Barntillägget gav fri entré till ett ytterligare medföljande barn. Kortet möjliggjorde således gästerna att ta del av Skansens omfattande utbud under ett helt år. 2018 såldes totalt 13 232 årskort och Skansen hade totalt 80 000 årskortsbesök.

Kombibiljett Skansen och Skansen-Akvariet

Numera kan gästen köpa en kombibiljett som gäller som entré till både Skansen och Skansen-Akvariet. Under sex sommarveckor gjordes en specialkampanj på Facebook med tre filmer från Skansen-Akvariet.

År 2018 såldes nästan 86 000 kombibiljetter, varav cirka 58 000 av dessa var vuxenbiljetter och 27 000 av dessa var barnbiljetter. Detta innebar en försäljningsökning på 18 % jämfört med föregående år. I snitt löste 11 % av de betalande vuxna en kombibiljett och 24 % av de betalande barnen. Kombibiljetten är således mycket populärt hos gästerna. Det är mycket viktigt att paketera erbjudanden som känns attraktiva och prisvärda för gästen.

KfS (Konsumentföreningen Stockholm)

Ett uppskattat samarbete är KfS erbjudande om medlemsdagar och en familjedag, som är en motprestation för sponsringen av Lill-Skansens. Under KfS-medlemsdagarna erbjöds två vuxna samt fyra medföljande barn 4-15 år fri entré mot uppvisande av giltigt MedMera-kort. Vidare genomfördes en familjedag, som även innebar fri entré för två vuxna samt fyra medföljande barn 4-15 år, med flertalet aktiviteter samt ett scenprogram.

Medlemsdagarna lockade dryg 8 000 gäster, som då fick fri entré tack vare MedMera-kortet (11 000 år 2017, 7 000 år 2016). Familjedagen lockade 15 000 gäster med MedMera-kort (12 000 år 2017, 14 000 år 2016).

3. Kultur- och naturarv för framtiden

Skansen som källa till kunskap och erfarenhet fyller en viktig funktion för kommande generationer. Här hittar man kunskapen om hur man levde förr, gjorde kläder och byggde hus, odlade och tillagade mat och gjorde verktyg för det dagliga arbetet. På Skansen utnyttjas friluftsmuseets möjligheter, att lära ut fakta både i teorin och i praktiken, till fullo. Vuxna och barn får en chans att se djur som inte längre är så vanligt förekommande i svensk natur. För gäster som kommer från andra länder är Skansen en nyckel till svensk kultur. På Skansen ges möjligheten att kunna skapa sig en bild av hur svenska traditioner uppstått och att lära sig att den svenska bondekulturen inte skiljer sig nämnvärt från den i andra kulturer. Det skapar förståelse och samhörighet på ett sätt som man kanske inte kan få någon annanstans i Sverige idag.

Förvaltningsansvar

Förvaltningsansvaret för Skansens byggnader omfattar förvaltning av kulturhistoriskt värdefulla och museala byggnader, zoologiska byggnader och anläggningar, gemensamma lokaler såsom kontorslokaler och verkstäder, publika lokaler såsom scener och WC och för utarrenderade lokaler som restauranger och caféer samt alla olika tekniska system och all infrastruktur. Huvudansvaret för detta ligger på Bygg- och fastighetsavdelningen. Förvaltningen avseende kulturarvet sker i samarbete med Kulturhistoriska avdelningen, förvaltningen av naturarvet i samarbete med Zoologiska avdelningen. Förvaltningsansvaret för yttre miljö ligger på Park- och trädgårdsavdelningen.

Tre antikvariska rapporter och flera dokumentationer över mindre uppdrag har sammanställts av byggnadsantikvarie samt hantverkare över utförda byggnadsarbeten. Skansen har därmed god kunskap inför framtida förvaltning och kan sprida kunskapen genom att rapporterna läggs in i Primus byggmodul och därmed görs tillgängliga inför kommande arbeten på byggnaderna.

Som ett led i förvaltningen av kulturarvet har Skansen tagit fram en utbildning i lokalvård i kulturhistoriska miljöer för att säkerställa kompetensen hos personal som arbetar i dessa miljöer. Utbildningen är en internetbaserad kurs som efter godkänd tentamen på plats på Skansen resulterar i en personcertifiering. Utbildningen testades på Skansen under november och december 2018 för att sedan också öppnas för externa aktörer.

Diagrammet nedan visar Skansens reparation-, drift- och underhållsarbeten för åren 2016–2018 uttryckt i tusentalskronor:

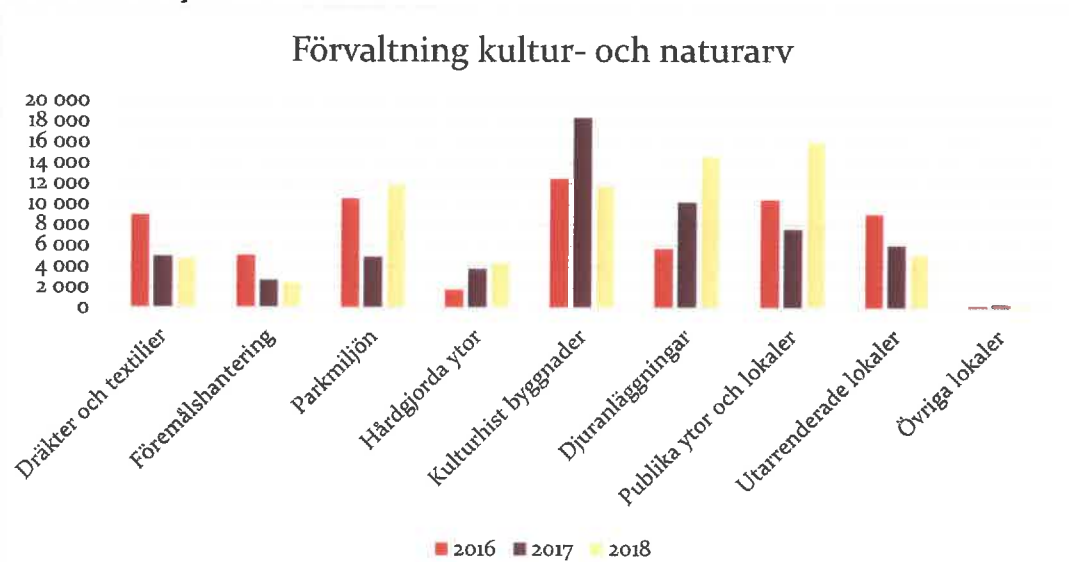


Diagram 2 visar Skansens reparation-, drift- och underhållsarbeten för åren 2016–2018 (uttryckt i tkr)

Riksrevisionens granskning av säkerheten i museernas samlingar

Skansen har deltagit i Riksrevisionens granskning av säkerheten i museernas samlingar. Syftet med granskningen var att undersöka styrkor och svagheter när det gäller säkerheten i museernas samlingar av föremål. Underlaget för granskningen har utgjorts av en självskattning med hjälp av SAK (verktyg för självskattning för vård och bevarande inom samlingsförvaltning, Riksantikvarieämbetet) samt i intervju vid möte med representanter för Riksrevisionen. Säkerhetsenheten har även deltagit och föreläst på nätverksmöten med Säkforum och K-Säk, vilket är alla centralmuseernas säkerhetsfunktioner. Vidare har Skansen haft besök av konservatorer och säkerhetsfunktionen från Kungliga biblioteket då dessa önskade ta del av Skansens arbete med restvärdesräddning, RVR.

Säkerhetssystem

Ett nytt trådlöst larmsystem som täcker in hela Skansen har testats och provinstallationer har utvärderats med goda resultat. Med detta system ges möjlighet att på ett kostnadseffektivt sätt kunna installera branddetektorer eller andra larmgivare i hus som ligger avsides och saknar el och/eller annan infrastruktur.

Underhåll- och utvecklingsprojekt

Varje år arbetas det med underhålls- och utvecklingsarbeten i Skansens miljöer. Underhållsbehoven är stora och måste prioriteras noga. De ekonomiska följderna som värmen sommaren 2018 bjöd på gjorde att Skansen inte kunde genomföra delar av det planerade underhållet. Flera objekt och projekt har fått sina insatser indragna. Detta innebär att uppdragen har flyttats framåt i tiden, vissa av dessa kommer med nödvändighet att behöva genomföras 2019 medan andra kan vänta.

Nedan redovisas ett antal av årets större underhålls- och utvecklingsprojekt:

Biologiska museet

Biologiska museet stängdes september 2017 då byggnaden krävde en omfattande renovering. Byggnaden hade då bland annat drabbats av vattenläckage via takfönster. Under sommaren 2018 genomfördes en antikvarisk utredning med tonvikten på de verksamheter som kan inrymmas i lokalerna. Sannolikt leder utredningen fram till en begränsning av verksamhetsområdena. Under hösten, lagom till 125-års jubiléet, kom beskedet att Länsstyrelsen förklarar Biologiska museet som byggnadsminne. Detta ger Skansen en möjlighet att inventera och budgetera framtida underhållsbehov för den kulturhistoriska delen. Det kommer också att ställa höga krav på framtida verksamhet (som kommer att kunna bedrivas) i Biologiska museet. Arbetet med byte av fönsterpartier på västra delen av taket samt ett fönsterparti på baksidan slutfördes under

hösten 2018 med hjälp av beviljat bidrag från Länsstyrelsen. Utöver de sex stora takfönstren infogades innanfönster för att komma till rätta med kondensproblemen.

***Kommentar:** Biologiska museet kommer att hållas stängt tills dels beslut finns i vilken takt och omfattning fortsatta renoverings- och upprustningsarbeten kommer att ske och dels vilken framtida verksamhet Skansen ska söka bedriva i lokalerna. En flerårig förvaltningsplan ska tas fram av byggnadsantikvarie i samråd med Länsstyrelsen.*

Kyrkhultstugan

”Projekt Kyrkhult” har varit ett av årets stora utvecklingsprojekt och spänner över nästan tre år med öppning maj 2019. Samarbetet med Kyrkhults hembygdsförening och stiftelsen Mellby gård har gjort det möjligt att återskapa Kyrkhultstugan och flytta tillbaka historien till 1890-talet för att berätta både historien om Skansens tillblivelse och det som hände i samhället vid denna tid och om livet kring Kyrkhultbygden.

Under perioden har Skansen restaurerat byggnaden, utfört reparationer och konserverat olika fasta och lösa inventarier. I detta projekt har Skansen ett gott samarbete med Nordiska museet i och med återtagande av där deponerade föremål. Cirka 200 föremål och möbler, varav 55 återlämnade av Nordiska museet, har rengjorts, cirka 20 föremål/möbler har genomgått mer omfattande konserveringsåtgärder. Föremålen har återställts i utställningsbart skick för att öka gästupplevelsen. För att få återta föremål till Kyrkhultstugan krävdes en omfattande och varsam installation av en klimatanläggning för värme- och fuktreglering. Vidare utfördes dräneringsarbeten, schaktning för nya ledningar, grovplanering av marken, renovering av dammen, anläggning av planteringsytor och gångvägar. Hela projektet omfattar berättelse och gestaltning, interiör miljö och föremål samt exteriör miljö som inkluderar växter, bikupor och en humlegård precis som förr.

***Kommentar:** Med Kyrkhultstugan återskapad till sin 1890-tals gestaltning får vi möjlighet att berätta om Skansens grundare Artur Hazelius, den samtid han verkade i och de idéströmningar som influerade honom vid grundandet av friluftsmuseet Skansen. Men också om iscensättningen av en socken, en tid och ett landskap. Vi kan också ge dagens Skansengäster möjlighet att reflektera över på vilket sätt minnen formar oss som människor och formar det samhälle vi lever i.*

Tottieska huset

Arbetet med att skapa en trovärdigare 1770 till 1780-talsmiljö i Tottieska huset, som är beläget i stadskvarteren, har till stora delar slutförts under 2018. Fokus har legat på att färdigställa interiören och köpa in föremål och möbler. Tottieska huset är ett exempel på hur viktig extern finansiering är som i detta fall är en finansiering från Brandkontoret. In

på det nya året avslutas arbeten med montering och säkring av konst, speglar och ur samt resterande omklädsel av sittmöbler i sängkammaren.

En exklusiv dramatiserad visning för bokade grupper har tagits fram, där gästerna får följa med in i 1700-talets konsumtionssamhälle, globalisering, bildning och upplysning. Ämnen som är relevanta även för vår tid. Den framtagna berättelsen utgår från berättarkartan och gästerna kommer att få vara med om en dramatiserad visning för alla sinnen. De första visningar för bokade grupper gavs under november och december.

Förbättringar i Guld- och silversmedjan

I enlighet med det åtgärdsprogram för hantverkarsmiljöerna som togs fram 2017 har gestaltningen i Guld- och Silversmedjan setts över i samarbete med åldermannen. Verktygen har grupperats om i stort så att de stämmer mer överens med de olika arbetsmomenten och teknikerna inom hantverket. Föremål som är små och ömtåliga har flyttats bort från utsatta platser. Arbetet har lett till en större tydlighet och en mer lättarbetad och säker miljö för både hantverkare och föremål samt en trovärdigare och mer levande gestaltning.

Planerat underhåll av kulturhistoriska och museala miljöer

Planering, åtgärder och uppföljning för vård och underhåll av det kulturhistoriska fastighetsbeståndet genomförs av Bygg- och fastighetsavdelningens byggnadsantikvarie och enheter tillsammans. Åtgärdsprogram upprättade av byggnadsantikvarie och hantverkare tas fram löpande för de kulturhistoriska miljöerna. Utöver planerade åtgärdsförslag utförs också mer akuta bygginsatser. Nedan ett urval av årets arbeten.

Täta Tak

Projektet Täta tak innebär att Skansen arbetar med det uppdämda underhållsbehov som finns för de kulturhistoriska miljöerna. Åtgärdslista på prioriterade byggnader, med takläckage eller risk för takläckage, finns framtagen. Skansen reparerar minst fem av dessa byggnader varje år. Under 2018 har taken på ett av Fäbodens fähus, Sagaliden, Gamla växeln, Skogaholms herrgårds, Oktorpsgården, Apoteket och Kyrkhultstugan rustats upp.

Apoteket

Under våren genomfördes en mögelsanering i Apoteket och konservatorer rengjorde cirka 700 kontaminerade föremål. Påväxten av mögel var orsakat av den fuktighet som uppstått i miljön på grund av ett takläckage. För att undvika ny påväxt av mögel har

taket lagts om och extra stödvärme har varit placerad i miljön under en period. Utredning för permanent uppvärmning är påbörjad.

***Kommentar:** Åtgärden är ett exempel på den kontinuerliga vård av byggnader och föremål som krävs för att bevara Skansens kulturarvssamling, som i sin tur är grunden för den historieförmedling som Skansen erbjuder sina gäster.*

Bageriet

Under januari renoverades ytskikten i Bageriet. När renoveringen var klar fokuserades arbetet på att skydda de nykalkade väggarna och samtidigt underlätta arbetet för bagarna. Speciella, måttanpassade vagnar tillverkades för att passa både plåtar och under bänkarna. Detta för att underlätta både för bagaren i sitt arbete och för skydda väggarna mot framtida skrapningar och slitage.

Bragehallen

Sponsring från St Gobain har gjort det möjligt att Bragehallen under 2018 kunder genomgå invändiga byggåtgärder av flera delar. Befintliga loger har fått nya ytskikt och toaletterna har renoverats, befintliga duschar har tagits bort och varje loge har fått en ny pentrydel.

I den stora hallen har fönster som varit igensatta öppnats upp, därmed har lokalen återfått sitt dagsljus. Nästa steg blir att även öppna upp den täckta taklanterninen. Ny el har dragits, befintlig ljudanläggning har setts över.

Sammantaget gör alla dessa åtgärder att Bragehallen kommer att kunna användas mer och för fler verksamheter och blir mer tillgänglig för Skansens gäster.

Delsbogården

Skansens målare reparerade och lagade putsskador i eldstäderna i Edsäng och Västeräng på Delsbogården. Vidare utfördes åtgärder mot mögel som ett led i Skansens klimatarbete i de kulturhistoriska miljöerna. Miljöerna säkrades också för framtida mögelangrepp. Edsängsstugan och Västerängsstugan har därmed kunnat hålla öppet för gäst som planerat under sommar- och julsäsong.

Skogaholms herrgård

Skötselnivån i Skogaholms herrgård höjdes under perioden för att än mer visa på dess status på 1790-talet. Under året skedde flera renoveringar och arbeten i och vid Skogaholms herrgård. På Skogaholms lusthus har större trälagningar genomförts i samråd med byggnadsantikvarie och till säsongen renoverades Skansens rekvisitadockor och placerades ut i trädgården. Rekvisitadockor var vanliga i slutet av 1700-talet i herrgårdsträdgårdar för att befolka trädgårdarna. De fungerade som kulisser och

levandegjorde utemiljön. Arbetet med köksväxterna anpassades för att spegla vad som växte i en köksträdgård 1790. Tidigare har en frönota från 1810-talet används som underlag, men 2018 visade Skogaholm en mer trovärdig köksträdgård.

Vidare renoverades smidesluckor i sockeln, takryttarna som pryder herrgårdens entrétak och takfoten samt stora delar av huvudbyggnaden och takräckena på det östra plåttaket. Fönsterrenovering genomfördes på Biblioteksflygeln och på Köksflygeln.

Väla skola

Muren vid Väla skola, som var i mycket dåligt skick, har fått ett helt nytt utseende. Grindstolparna flyttades så att grinden numera går att stänga, vilket förenklar då skolklasser är på besök i Väla skola. Under arbetets gång var det många gäster som stannade och pratade och fick lära sig om hur man bygger en kallmur, det vill säga en stenmur utan betong. Muren har delvis flyttats vilket har utökat trädgårdens yta.

***Kommentar:** Vi ser med oro på hur den senaste tidens förändringar av klimatet i form av kraftigare regn och stormar kommer att öka åtgärds- och underhållsbehoven. Vi befinner oss redan i ett ansträngt läge vad det gäller att förvalta och underhålla alla våra miljöer. Om vi måste åtgärda fler miljöer akut som en följd av oväder, kan vi vara på väg in i ett mera kritiskt läge för det långsiktiga och planerade underhållet. Ska Skansens kulturhistoriska miljöer finnas kvar i användbart och visningsbart skick, kommer det att krävas avsevärda insatser med därtill omfattande och ökande kostnader framöver. I dagsläget har Skansen inte ekonomiska möjligheter att klara av detta åtagande.*

Planerat underhåll av uthyrda lokaler

Det är nödvändigt att hålla en hög och ändamålsenlig standard i de lokaler som Skansen hyr ut. I många av dem serveras mat och dryck, och det är ett stort tryck på deras serviceutrymmen. Det är också en viktig aspekt av gästernas upplevelse av Skansen och trivsel överlag.

Krogen Stora Gungan

Krogen Stora Gungan genomgick flera renoverings- och förbättringsarbeten under året både ut- och invändigt. Skansens snickare byggde om förstubron enligt framtagen förlaga, även trappa, räcken och sittbänkar renoverades och hela fasaden målades om. Invändiga målningar genomfördes och ventilation i köksutrymmen förnyades.

Våffelbruket

Under 2018 blev den tidigare påbörjade renoveringen av Våffelbruket klar. Byggnaden revs ut helt invändigt och grunden grävdes ut. Alla ytskikt anpassades för miljö- och

hälsokrav och två bakre rum har byggts för disk och beredning av mat. Ny ventilation har installerats, nytt vatten, avlopp och el är draget. Lokalen lämpar sig nu bättre för servering året om.

Restaurang Terrassen

Restaurang Terrassens gästtoaletter har genomgått en totalrenovering. I gästtoaletter vid huvudbyggnadens kapprum har mindre renoveringar gjorts. Ett större stambyte gjordes i källaren. Vidare har restaurangen fått helt ny uppmärkning av el och ny fläkstyrning.

Kafé Petissans gård

Under året färdigställdes Petissans gård och garage. Gården fick ett nytt tätskikt och isolerades från långvariga fuktproblem. Garagefasaden nedanför putsades om med kalkputs och fick en ny gestaltning, allt för att skapa en gårdsbild som stämmer överens med grannhuset Tottieska gården.

Stöd-, styr- och reglersystem

Den digitala Skansenkartan i GIS (Geografiskt Informations-System)

Skansens kartdatabas utvecklas fortgående och är nödvändig för att underlätta förutsättningar för bevarande och förvaltning av Skansens samtliga byggnader, anläggningar, ledningar i mark, träd och vegetationsytor. Kartan redovisar samtliga byggnader, anläggningar och marktyper samt all infrastruktur det vill säga alla typer av ledningar i mark. Det är angeläget att kartan alltid hålls uppdaterad, då den är en viktig informationskälla i samband med bygg- och grävprojekt på Skansen. Den är endast tillgänglig för internt bruk.

Mälarpumpen

En ny pump till Mälurvattenanläggningen har installerats. Under våren besiktigades ledningen från Riksdagshuset till Skansen i sin helhet. Brister påträffades och åtgärdades. En akut bottenförankring krävdes i höjd med Strömkajen för att förhindra påkörning av yrkestrafik. Påträffade hål efter propellrar i Djurgårdsbrunnsviken lagades. Under den varma sommaren var det av stor vikt att kunna vattna i parken med Mälurvatten och även använda Mälurvattnet till djurhägn, då det rådde brist på färskvatten.

Vård, underhåll och nyförvärv av dräkter och textilier

Behovet av att nyttillverka och samla historiska dräkter är konstant på grund av det stora slitaget av kläder i den dagliga verksamheten. Genom nysömnad och mönstergradering säkerställs att det finns trovärdiga dräkter för Skansens verksamheter. Ett urval av 2018

års uppdrag var att bland andra att ta fram sömnadsunderlag till Tottieska huset, att tillverka dräkt till barnmorskorna på Skansen och till höstlovsprogrammet. Vidare tillverkades delar till ett flertal folkdräkter samt plagg och hattar som har bidragit till att Skansen uppfyller kraven på kulturhistorisk trovärdighet enligt uppdraget. Under perioden påbörjades en inventering av folkdräkter i syfte att ta reda på vad som behöver kompletteras för att säkerställa hög kvalitet på alla Skansens folkdräkter.

2018 syddes 157 dräktplagg och 154 förbrukningstextilier, sammanlagt 311 artiklar (år 2017 sammanlagt 228). Lagningar och renoveringar utfördes på 471 plagg och 14 hattar.

Tabellen nedan visar antalet använda dräkter i verksamheten för åren 2016–2018. Samarbetspartners inkluderar Konsum, iskarlar, kolonister, järnhandlare och barnmorskor.

Antal använda dräkter i verksamheten	2018	2017	2016
Program	605	589	625
Pedagoger	585	433	436
Danslag, spelmän, ringleksbarn	131	132	124
Samarbetspartners	108	74	67
Hantverkare/borgarskapet	79	101	90
Uthyrning till arrendatorer	293	306	321
Summa	1 801	1 635	1 663

Tabell 5 visar antalet använda dräkter i verksamheten för åren 2016–2018

Nyförvärv till Skansens dräktsamling

Till Skansens dräktsamling har 65 nya föremål skänkts under året. Samtliga klädesplagg har registrerats och dokumenterats i databasen Primus. Plaggen kommer att användas för att klä personal och som förlagor för nyproduktion. Dokumentationen bidrar till att effektivisera hanteringen av plaggen samtidigt som de kommer allmänhet och forskare till del genom publicering på Digitalt museum.

Underhåll och reparation av föremål och möbler

Kulturhistoriska verkstaden får fortlöpande skadeanmälningar på föremål och möbler som slits, går sönder eller behöver justeras. Skadeanmälningarna dokumenteras och åtgärdas succesivt. Under 2018 har 30 skadeanmälningar (55 st 2017, 63 st 2016) reglerats. Att fortlöpande underhålla och reparera skador på föremål och möbler i de kulturhistoriska miljöerna förlänger livslängden på Skansens samlingar, ger gästen en

bättre upplevelse och underlättar pedagogernas arbete. Skansens möbelkonservator har under året arbetat större delen av sin tid med möbler till Tottieska gården.

Det gröna Skansen

Skansens parkområde och trädgårdar ska bidra till att gestalta bilden av kultur och natur i Sverige, i huvudsak från 1700-talet och framåt utifrån dokumenterad kunskap och så trovärdigt som möjligt. Skansen ska vårda, bevara och utveckla kulturhistoriska miljöer och platser.

En del i att gestalta och levandegöra svensk natur och en utgångspunkt för att öka förståelsen för samspelet mellan människa, djur och natur sker genom att vårda, bevara och utveckla miljöerna i och vid Skansens djurhägn.

Fler och fler gäster intresserar sig för trädgårdsgestaltning, planering av växter och själva parken Skansen. 2018-års utställning i växthuset hade temat Skansens trädgård genom tiderna. Där visades foton och rekvisita från det gröna Skansen under de senaste 100 åren. Utställningen var mycket välbesökt med drygt två fulltecknande gästböcker.

I Möjligheternas trädgård vid Bollnästorget visades bruket av grüngödsling. Olika sorter av grüngödslingväxter odlades och för den vetgirige fanns information om nyttan med grüngödsling.

Stadsodlingen ovanför koloniträdgårdarna fick ett tillskott i form av en balkong som visar hur man kan odla på liten yta och också hur man utnyttjar hela balkongen och odlar vertikalt på en vägg.

Djurparkens utveckling

Skansens djurpark har alltid varit viktig för att locka gäster till Skansen. De senaste åren har Skansen arbetat med att utveckla arbetet inom utbildning, artbevarande och forskning. Under året har arbetet med en mer omfattande pedagogisk verksamhet fortsatt, både gentemot gäst och inom riktade pedagogiska program till skolan. Mycket resurser har även använts i färdigställandet av Baltic Sea Science Center som öppnar år 2019. Vidare fortsatte arbetet med att uppdatera skyltningen vid publikplatserna intill älg och brunbjörn.

Under våren fick det nyetablerade vargparet valpar för första gången. Skansen har inte haft valpar på över tio år och det var således ett mycket glädjande tillskott. Under året

har Skansen fått en ny gråsäl och ytterligare en vitryggig hackspett till avelsvoljären. Fyra av Skansens brunbjörnar, de 2,5-åriga syskonen, flyttades till en djurpark i Belgien.

Uppdaterat djurparkstillstånd

Under våren 2018 skickades en förnyad ansökan om djurparkstillstånd för offentlig förevisning in till länsstyrelsen. Detta ska göras var femte år och 2018 behandlade länsstyrelsen i Gävleborg ansökan. Tillståndet gavs i december.

Attityd till djurparker

Samhällets syn på djurhållning och djurvälstånd har förändrats under de senaste decennierna. Skansen har all anledning till att vara stolta över sitt djurvälståndsarbete, men arbetet måste kontinuerligt utvecklas inom artbevarande, hållbarhet samt pedagogiken kring samspelet mellan människa, djur och natur. Detta då dels myndigheter och framtida gäster kommer förvänta sig detta, men även för att Skansen inom detta område tydligt kan bidra till folkbildningen och kunskapen i en alltmer urbaniserad värld.

Kommentar: Den utveckling vi nu genomgår i och med uppförandet av BSSC, Baltic Sea Science Center, kommer att leda till att vi blir en av de största aktörerna i landet för att sprida kunskap om samspelet mellan människa, djur och natur. Vi har noterat att det finns ett stort intresse bland såväl lärosäten som externa finansiärer för samarbete med Skansen i BSSC. Denna utveckling hoppas vi ska bidra till fler gäster och öppna upp för ytterligare spännande samarbeten som kan bidra till Skansens utveckling.

4. Friluftsmuseets särskilda förutsättningar

Friluftsmuseer har unika möjligheter att till alla oavsett kön och ålder förmedla historia och ge en känsla för liv i andra tider och epoker. Det finns alltid något att berätta oavsett vem som lyssnar. På Skansen fortsätter arbetet med att utveckla förmedling och folkbildning oavbrutet.

Diagrammet nedan visar drift- och underhållskostnader, uttryckt i tkr, för ett urval av Skansens folkbildande verksamhet för åren 2016–2018.

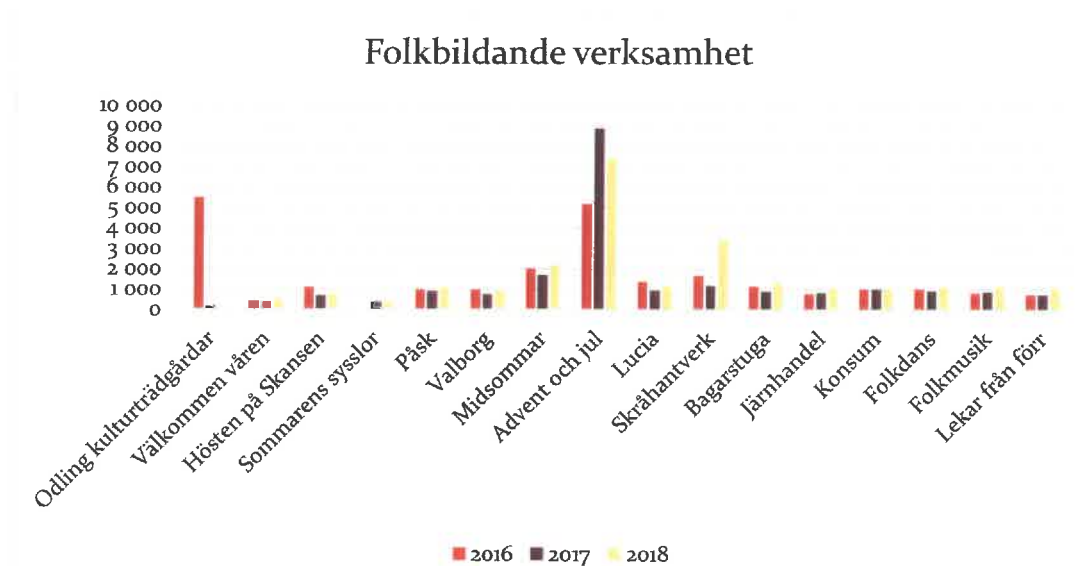


Diagram 3 Diagrammet visar drift- och underhållskostnader (uttryckt i tkr) för ett urval av Skansens folkbildande verksamhet för åren 2016–2018

Den kulturhistoriska verksamheten

Verksamheten i Skansens kulturhistoriska miljöer växlar beroende på säsong. Utanför högsäsongerna har valet av kulturhistoriska miljöer med verksamhet styrts av praktiska realiteter som möjligheten att hålla varmt under de kalla månaderna, men också av en önskan att erbjuda ett lämpligt urval ur svensk kulturhistoria från norr och söder, land och stad, hantverk och industri, så att gästerna ska få med sig så stor bredd som möjligt från besöket.

Under sommaren har 38 kulturhistoriska miljöer varit öppna under helger och 44 miljöer öppna under vardagar. De bemannades av pedagoger, volontärer och av medarbetare från Skansens samarbetspartners.

Det stora och rika utbudet under högsäsongerna kräver en omfattande bemanning och kunniga medarbetare. Sammantaget förstärker cirka 300 säsongsanställda museipedagoger förmedlingen under högsäsong. Till det kommer volontärer via Skansens samarbetspartners. Under 2018 var cirka 100 personer engagerade som barnmorskor, iskarlar, järnhandlare, kolonister, konsumvolontärer, IOGT-NTO-pedagoger samt verkstadskunniga medarbetare från IF Metall. Under hela året har också cirka 100 aktiva skråhantverkare medverkat i förmedlingen, hantverkare som ingår i det så kallade borgerskapet på Skansen.

I linje med Skansens berättarmodell och berättarkarta har kunskapsunderlag och ramberättelser för Skansens öppna kulturhistoriska miljöer tagits fram. Under året slutfördes arbetet för de flesta av Skansens öppna miljöer, det vill säga de miljöer där Skansen har någon form av pedagogisk verksamhet. Därmed har Skansen fastställt vilka personer ur Sveriges historia från 1700-talet och framåt som Skansens gäster möter och som Skansen berättar om i flera kanaler på plats och digitalt. Personer som gästerna kan identifiera sig med och som bidrar till Skansens folkbildande uppdrag och gästens förståelse av sig själv och sin egen samtid.

Med ramberättelserna och nyckelföremålen har en av de allra sista pusselbitarna i ett grundläggande arbete enligt Berättarmodellen i det närmaste avslutats. Nu har Skansen ett arbetsverktyg som underlättar, stödjer och effektiviserar arbete med förmedling, gestaltning och kommunikation i, kring och om Skansens miljöer.

Förmedling i fokus – bokad verksamhet

Bokade visningar

Totalt genomfördes 1 213 visningar år 2018, vilket motsvarade 2 654 visningstimmar. Jämfört med föregående år så innebar detta en minskning med 14 % av antalet visningar men en ökning med 5 % på antalet visningstimmar. Det har således genomförts ett färre antal visningar, men de har varit längre.

Skansen når främst förskola, lågstadiet och gymnasiet. De visningar som erbjuds till skolan utgörs av ett bokningsbart basutbud som följer aktuella läroplaner och ger möjlighet till ett lustfyllt lärande för samtliga årskurser. Det är främst den zoologiska- och kulturhistoriska avdelningen som genomför visningar och det är även deras visningar som återfinns i det bokningsbara basutbudet. Det har även genomförts ett stort antal skraddarsyddna visningar under året.

De populäraste visningarna under året har varit En skoldag 1906, Jultraditioner, Barn i stan, Djur i vintertid, Samer – ett urfolk, Fattig och rik på landet, Husdjur på Skansen samt Fyra svenska djur. Båda den zoologiska och den kulturhistoriska verksamheten synliggörs därmed i de populäraste visningarna.

Diagrammet nedan visar antalet genomförda visningar månadsvis för den kulturhistoriska- och zoologiska avdelningen.

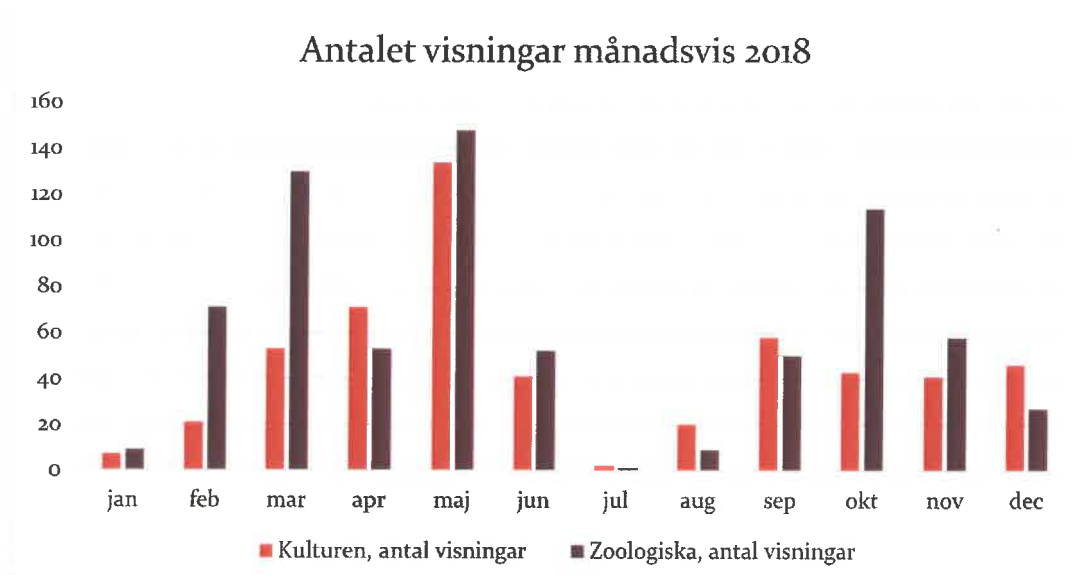


Diagram 4 visar antalet visningar månadsvis uppdelat per avdelning för år 2018 (uttryckt i antal)

Skolvisningar med kulturhistorisk inriktning

Genom organiserat lärande ger Skansen möjlighet till lustfylld fördjupning.

Huvudmålgruppen för den bokade verksamheten utgörs av skolelever i grundskolan.

Månaden maj och början av juni liksom slutet av augusti, september och december innebär högsäsong för bokade grupper, vars kärna består av skolklasser. Varje termin består erbjudande för skolorna av en dryg handfull tema-visningar där "Samer, ett urfolk" och "En skoldag 1906" får utgöra två exempel. Ett visst behov av "allmänna visningar" utan fastställt tema finns under alla säsonger.

Under maj och juni månad var skolprogrammen Fattig och rik på landet, En skoldag anno 1906, Barn i stan, Samer – ett urfolk och Kärleksliv de fem program som bokades flest gånger.

Diagrammet nedan visar antalet genomförda visningar månadsvis för den kulturhistoriska avdelningen under åren 2016–2018.

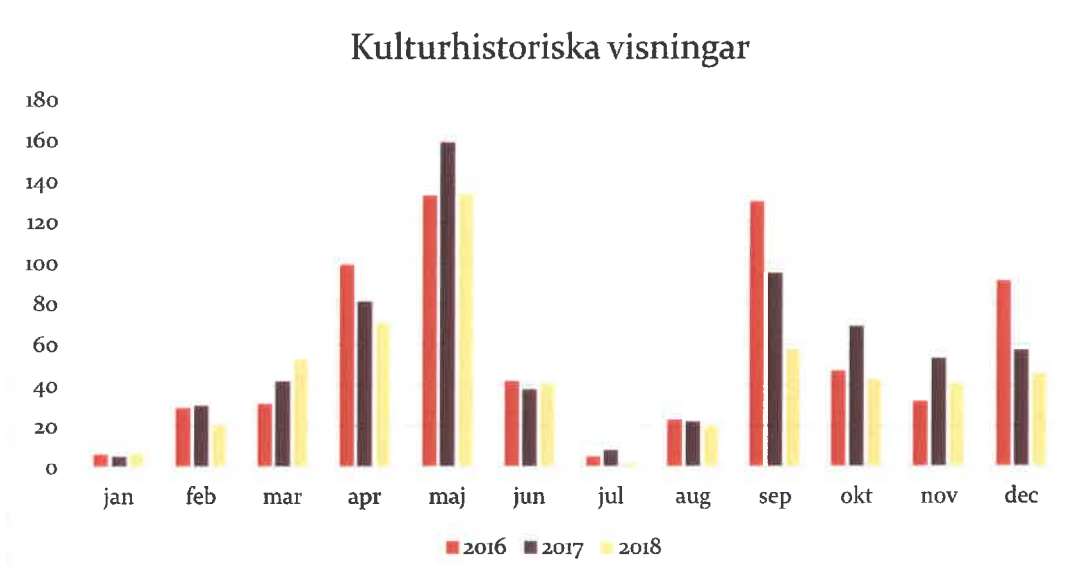


Diagram 5 visar antalet kulturhistoriska visningar månadsvis under åren 2016–2018 (uttryckt i antal)

Skolvisningar med zoologisk inriktning

EU:s zoodirektiv fastställer att utbildning och information är en viktig del av en djurparksverksamhet. Skansens pedagogiska verksamhet har även visat sig vara viktig för sponsorer. Den pedagogiska verksamheten på zoologiska avdelningen har under året legat något under nivån från år 2017. Totalt genomfördes 780 lektioner för skolan. Orsaken till minskningen tros främst ha berott på en avsaknad av riktad marknadsföring mot skolorna under år 2018 samt att antalet visningar i Biologiska museet sjunkit, på grund av museets stängning.

Ett av de populäraste programmen, som vänder sig till de yngre eleverna på grundskolan, är husdjurslektionen om två timmar. Förutom att lära sig mer om våra husdjur och var maten kommer ifrån, det vill säga samspel människa – djur – natur, fick de detta år även åka häst och vagn i halvklass vilket var väldigt uppskattat.

Det etablerade samarbetet med KfS (Konsumentföreningen Stockholm) gällande Kapten Reko har fortsatt under året. Under året har 1 785 förskolebarn förberett sig hemma och i skolan genom att lösa olika uppdrag och därefter besökt Skansen och dess djur. Antalet deltagande barn var nästan 1 000 färre än år 2017 och orsaken till denna minskning var troligen ett avvaktande från KfS som innebar att inbjudan till skolorna skickades relativt sent.

Diagrammet nedan visar antalet genomförda visningar månadsvis för den zoologiska avdelningen under åren 2016–2018.

Zoologiska visningar

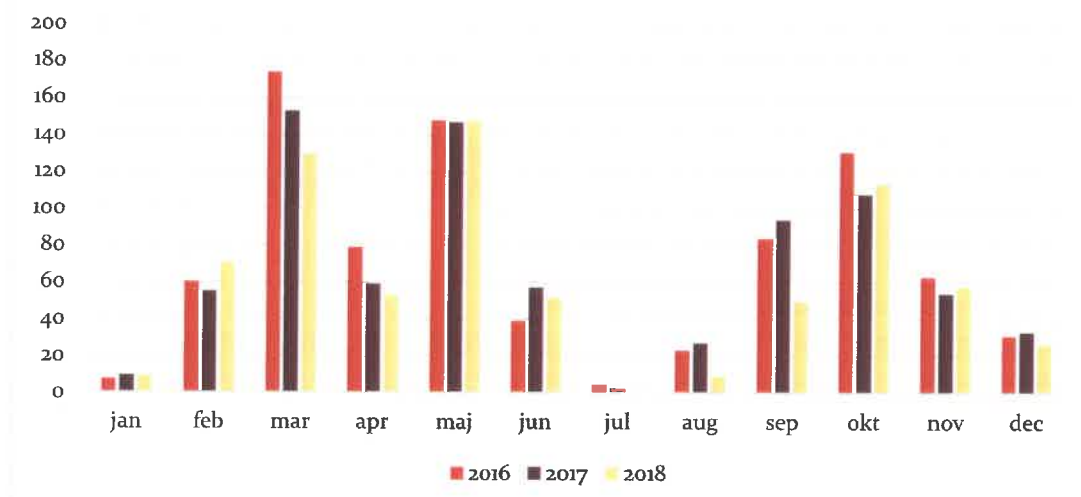


Diagram 6 visar antalet zoologiska visningar månadsvis under åren 2016–2018 (uttryckt i antal)

Stadsliv och hantverk

Helger året runt bedrivs verksamhet i hantverksmiljöerna i Skansens stadskvarter med hjälp av Skansens borgerskap. Här kan gästerna stifta bekantskap med hantverkstraditioner i möten med kunniga hantverkare som demonstrerar tekniker och handgrepp. Under två dagar på våren och två på hösten var Skansens stadskvarter platsen för Stadsliv där skolklasser kunde boka introduktioner och möten med hantverkare. Under dagarna fanns karaktärer som poliskonstapeln, positivhalaren och torgmadammen i stadskvarteret. Även Skansens egna snickare, murare och målare samt smeden medverkade.

Skapande skola

Statsbidraget "Skapande skola" från Kulturrådet syftar till att stärka samverkan mellan skolan och det professionella kulturlivet. Målet är att eleverna ska få tillgång till kulturens alla uttrycksformer och att deras möjligheter till eget skapande ökar. Ett nytt avtal för Skapande skola har slutits inför läsåret 2018–2019 med Kvarnbackaskolan i Kista. Avtalet omfattar cirka 400 elever från förskoleklass till åk 4 samt en särskoleklass. Under läsåret 2018/2019 har Skansen dessutom samarbete med fyra skolor i Upplands Väsby kommun.

Bokade visningar för vuxna

Flera institutioner och företag återkommer årligen för att boka vuxenvisningar i fortbildningssyfte. Under året har bland annat Karolinska Institutet, Uppsala Universitet, Stockholms Universitet, Birkagårdens Folkhögskola, Svenska Kyrkan, IKEA, Socialstyrelsen, Skogsstyrelsen, Kungliga Tekniska Högskolan och Skogsstyrelsen bokat

visningar på Skansen. De har bokat visningar så som "Alla tiders hälsa", "Sverige genom historien", "This is Sweden" och "Rovdjur".

Bokade Trädgårdvisningar

Trädgårdvisningar med tema "Trädgårdar i stad och land" har hållits för ett antal förbokade grupper. På Biologiska mångfaldens dag hölls guidningar vid Naturstigen. Kortare trädgårdvisningar har även hållits inom ramen för olika företagsarrangemang, bland andra Djurgårdsjakten.

Bokade visningar av Skansens textila samling

Visning och presentation av Klädkammarens verksamhet och omfattande samling av dräkter, historiska kläder och inredningstextil, attraherar framförallt olika textila utbildningar och ideella föreningar. Sju visningar har genomförts för amerikanska seniorturister som reste runt i Skandinavien för att lära sig om länderna, kultur, samhället med mera.

Föreläsningsserie

En föreläsningsserie har under 2018 ersatt kursverksamheten "Skansen Hantverk och Slöjd". Under 2017 har kursverksamheten genomlysts med målsättningen att kunna nå ut till en bredare målgrupp som vill ta del av den kunskap som erbjuds. Det har resulterat i en föreläsningsserie där aktuella ämnen, kopplade till Skansens ordinarie verksamhet och programutbud, har testats under 2018.

Den nya föreläsningsserien startade i april med föreläsningen "Trädgårdsmästarens orangeri" med Maria Löfgren. Under maj arrangeras ytterligare två föreläsningar: "Trädgårdarna i staden" med Elisabeth Svalin Gunnarsson samt "Vård av antikviteter" med Skansens konservator David Fucik.

I oktober genomfördes föreläsningen "Sinnenas ljus och mörker innan glödlampan förändrade allt" med docent Jan Garnert och i november "Den svenska julaftonmåltidens historia" med mathistoriker och docent Richard Tellström.

Inom ramen för föreläsningsserien hölls också en kurs i Housekeeping.

Sammanlagt har cirka 180 bokade gäster tagit del av föreläsningarna.

Kurs i timring

En klass från Nacka gymnasium gick en kurs i timring som hölls på Delsbogårdens tun med äldre metoder som barkning, skrädning och timring av knut. Eleverna deltog aktivt och lärde sig att få till en knut under två heldagar.

Förmedling i fokus – öppen verksamhet

Öppna visningar i Skogaholms herrgård

För att öka gästupplevelsen i de kulturhistoriska miljöerna erbjöds gäster dramatiserade visningarna i Skogaholms herrgård. Det genomfördes öppna och kostnadsfria dagliga visningar med dramatiserade inslag på svenska eller engelska 18 juni – 16 augusti. Visningen började med samling i tjänstefolkets matsal där deltagarna förvandlades till nyanställda trädgårdsdrängar. Mellan visningarna var Skogaholms herrgårdskök öppet med verksamhet. Gästerna fick uppleva hur olika maträtter från det sena 1700-talet förbereddes.

Verksamhet kring matlagning och bakning i kulturhistoriska miljöer

I Bagarstugan fanns verksamhet under maj, juni, augusti och september med bakning av tunnbröd för avsmakning. Fäboden öppnade till midsommar och var öppen hela juli och till mitten på augusti. Här kärnades smör, ystades ost och kokades messmör. I Skogaholms köksflygel tillagades maträtter under juli och augusti månad för att visa olika tekniker och arbetsmetoder som har använts inom matlagning på 1700-talet. Meny tog fram utifrån tillgängliga råvaror under juli/augusti och för och att visa att maten i hög grad var en klassmarkör.

Trädgårdsprat

Skansen ska verka för bevarandet av mångfalden i det svenska kulturarvet med betoning på tyst kunskap, seder, traditioner och hantverk samt visa och sprida kunskap om den biologiska mångfalden. Under året har en satsning gjorts för att lyfta vårt gröna kulturarv och nå ut till Skansens gäster på olika sätt. Som en del i satsningen på förmedlingen av det gröna Skansen har gästerna erbjudits öppna trädgårdsprat varje onsdag under sommaren. Olika teman har förmedlats varje vecka av trädgårdsmästarna och syftet har varit att uppmärksamma gästerna på den mångfald av trädgårdar som finns, sprida kunskap om biologisk mångfald samt väcka intresse och nyfikenhet kring trädgård i stort. Trädgårdsprat-tema har varit örtagården, naturstigen, träd, stubbskottsängar, skötsel och anläggning av äng, tobaksodling och dess historia, slätter och om Skansens historiska trädgårdar.

Djurprat

Skansens djurprat fyller en viktig del inom det pedagogiska arbetet för att informera och utbilda gästerna. Djurpraten innehåller en kombination av intressanta fakta och anekdoter om Skansens djur. Samtliga djurprat inkluderar även människans påverkan på djur och deras miljö. Gästerna ges möjligheten att ställa sina egna frågor.

Under högsäsongen genomfördes dagligen sju annonserade djurprat och därtill ofta två till tre spontana djurprat. Under lågsäsongerna har tre annonserade djurprat genomförts dagligen och därtill normalt en till tre spontana djurprat. Tack vare användningen av headset och ljudanläggning når Skansen numera ett större antal gäster och det är vanligt att fler gäster tillkommer under presentationerna. Ibland lyssnade upp till 200 gäster samtidigt och under högsäsongen deltog ungefär 800 gäster dagligen i djurpraten. För att öka tillgängligheten för samtliga gäster gavs informationen både på svenska och engelska.

Hantverksprat i miljöerna

Under perioden prövades ett nytt koncept med hantverksprat i några av de öppna miljöerna. På fasta tider erbjöds korta, annonserade presentationer av hantverk och andra aktiviteter för gästerna. Syftet är att synliggöra utbudet i de kulturhistoriska miljöerna, förhöja gästupplevelsen och att hjälpa gästerna att hitta till Skansens olika kulturhistoriska miljöer. Hantverkspratet gjordes omväxlande på svenska och engelska.

***Kommentar:** Skansens uppdrag är att med gästen i centrum ge insikt om och upplevelser av Sveriges kultur- och naturhistoria. Skansen ska bedriva folkbildning som en grund i verksamheten. Visningar, föredrag, djurprat, trädgårdsprat och hantverksprat är alla exempel på den förmedlingsverksamhet vi bedriver som årligen samlar många olika typer av målgrupper. Att så många verksamheter och därmed medarbetare är inblandade känns självklart men kräver stora personella resurser.*

Samarbete med gymnasieskolor, vuxenutbildningar, universitet och högskolor

Skansen erbjuder varje år ett antal praktikplatser inom park- och trädgårdsarbete, byggnadstekniker, det kulturhistoriska området och den zoologiska verksamheten. Även studiebesök från olika studerande förekommer årligen och 2018 ingicks det en avsiktsförklaring med Göteborgs universitet. En del samarbeten och studiebesök är återkommande, andra byts ut. Nedan ett urval av årets aktiviteter:

Samarbete med institutionen för kulturvård vid Göteborgs universitet

Under perioden har en avsiktsförklaring om samarbete mellan Kulturhistoriska avdelningen, Park och trädgårdsavdelningen samt Institutionen för kulturvård vid Göteborgs universitet ingåtts. Samarbetet innebär möjlighet till praktikplatser, extern handledning vid uppsats-/projektarbete och kunskapsutbyte rörande trädgårdens och landskapets hantverk. Ett mål är att använda det kommande utvecklingsarbetet av

Skogaholms yttre miljö som ett fokus-objekt och ett "laboratorium" för fortsatta samarbeten rörande grönt kulturarv.

Från samma universitet har två studenter valt Skansen som plats för sina projekt, med extern handledning från Skansen och fyra studenter har varit i kontakt för samtal kring sina uppsatser. En forskningsgrupp har intervjuat personal på Skansen i sitt forskningsprojekt "Rötter i rörelse".

***Kommentar:** En utökad kontakt mellan forskning och utbildningsinstitutioner bidrar till att öka kvaliteten på de kulturhistoriska miljöernas trovärdighet, ökar möjligheterna att på ett medvetet sätt påbörja ett arbete med bevarande av immateriellt kulturarv kopplat till det gröna kulturarvet. Ett samarbete bidrar också till att göra de gröna miljöerna på Skansen mer attraktiva från ett gästperspektiv och mer relevanta i ett samtidsperspektiv.*

Samarbete med yrkesutbildningar

Skansen har även haft samarbete med Hermods YH-utbildning, Nackademin YH-utbildning och Stockholms universitet - masterskurs i kulturarvsstudier, i tre olika projekt. Hermodsstudenterna har som examensarbete tagit fram ett kunskapsunderlag för den yttre miljön vid Skogaholms herrgård. Studenten från Nackademin har som examensarbete undersökt hur Skansen kan öka tillgängligheten till Kyrkhultstugan som just nu är föremål för ett stort utvecklingsprojekt. Mastersstudenten har arbetat med Ekshäradsgården och arbetet tog sin utgångspunkt i tingsrättshandlingar.

***Kommentar:** Genom studenternas examensarbeten får vi tillgång till kunskapsunderlag både för det pedagogiska arbetet och för utveckling av miljöerna samtidigt som vi ger studenterna möjlighet att genomföra sina studier med meningsfulla uppdrag.*

Praktikanter och studiebesök på Bygg- och fastighetsavdelningen

Skansens snickare tog emot sex praktikanter under cirka fyra veckor vardera. De kom från Grimslövs folkhögskola, S:t Eriks gymnasium, S:t Martins gymnasium och Yrkesplugget Byggprogrammet.

Vidare höll de i sju visningar för gymnasieskolklasser med bygginriktning samt två visningar för arkitektstuderande första året på KTH, där äldre byggnadstekniker och hustyper beskrevs. Även Skansens målare tog emot en praktikant under sex veckor.

Praktikanter och studiebesök inom park och trädgård

Skansens Park- och trädgårdsutbildning har flera återkommande samarbeten med olika trädgårdsutbildningar genom erbjudande av praktikplatser. Från Hermods trädgårdsmästarutbildning (Stockholms enda trädgårdsmästarutbildning) har Skansen har tagit emot praktikanter från starten 2015 och så även 2018. Vidare togs det emot

praktikanter från Skillebyholms trädgårdsmästarutbildning, från Hvilans ettåriga trädgårdsutbildning och Enköpings trädgårdsmästarutbildning. De flesta praktikanter stannar flera veckor och får på så sätt en god inblick i arbetet.

Djurutbildningar

Samarbetet med Djurgymnasiet, Spånga naturbruksgymnasium samt Realgymnasiet, som har flera gymnasieskolor, har fortsatt med hög intensitet. Skansens zoologiska avdelning har blivit en naturlig del i ett flertal av deras kurser, såsom guidekurser och olika zoologiska kurser. Även andra gymnasieskolor från bland annat Visby och Östersund har under året besök Skansen som en del av sin undervisning.

Baltic Sea Science Center

Att bygga på Skansen är en utmaning då arbetet sker där verksamhet pågår och gäster passerar. Baltic Sea Science Center ligger mitt på Skansen och upplevs från alla håll. Exteriört ska arkitekturen passa in på Skansen. Det är en stor byggvolym där bruttoarea kommer vara 2 000 kvm.

Under 2018 började byggnaden ta form och blev nästan klar under året, de sista installationerna sattes på plats, all fasadpanel i obehandlad furu, alla dörrar och glaspartier monterades. Allt markarbete i anslutning till huset blev klart inklusive asfalt och stenläggning. Stentrappan som leder upp till Galejan är tillbaka på plats. Slutbesiktningar genomfördes under december och fortsätter vårvintern 2019.

Under år 2018 tog utvecklingen av innehållet i Baltic Sea Science Center fart på allvar och en ny enhet för den framtida verksamheten bildades. I slutet av året bestod enheten av fem fast anställda personer. Under året har enheten arbetat intensivt med att bistå vid slutskedet i bygget samt arbetat med att färdigställa samtligt innehåll, både i form av grafik, texter och filmer. Vidare har ny fisk anskaffats. En höjdpunkt för projektet var att kunna fylla på alla akvarier med vatten. Det tog två dagar och en natt och gjordes med hjälp av brandslang.

Skansen får genom BSSC en modern anläggning för att kunna kommunicera frågor om hållbarhet som berör 90 miljoner människor i Östersjöns avrinningsområde. Förutom anläggningens tre större akvarier kommer det att finnas utställningar som belyser människans påverkan på havet samt mer fördjupande avsnitt om de biologiska, kemiska och fysiska sambanden. I anläggningen finns också en lektionssal. Särskilt fokus kommer att vara på elever från högstadiet och gymnasiet.

Genom detta projekt har Skansen utvecklat ett unikt och ingående samarbete med Sveriges Lantbruksuniversitet och Stockholms Universitet som bidragit med en

vetenskaplig kompetens vid framtagandet av utställningarna. Samverkan har främst skett genom ett inrättat kunskapsråd, som även kommer fortsätta arbetet efter invigningen år 2019. Under året har även Stockholm Vatten och Avlopp beretts plats i kunskapsrådet då de besitter en unik kunskap och även bidragit till utbildningen i projektet.

Kommentar: Skansen ser en stor potential i att anläggningen kommer att bidra till att höja Skansens attraktionsvärde för gästerna och samarbetspartners. Ambitionen är att Skansen framöver ska söka bidrag från Skolverket för att bli ett Science-center. En ansökan är möjlig efter att verksamheten varit i drift under ett års tid.

5. Utbud för barn och unga

Barn och unga är en viktig målgrupp och mycket av programverksamheten och det pedagogiska utbudet syftar till att ge barn både kunskap och lek på Skansen. I diagrammet nedan redovisas driftkostnaderna, uttryckt i tusentalskronor, för en del av Skansens arbete riktat mot barn.

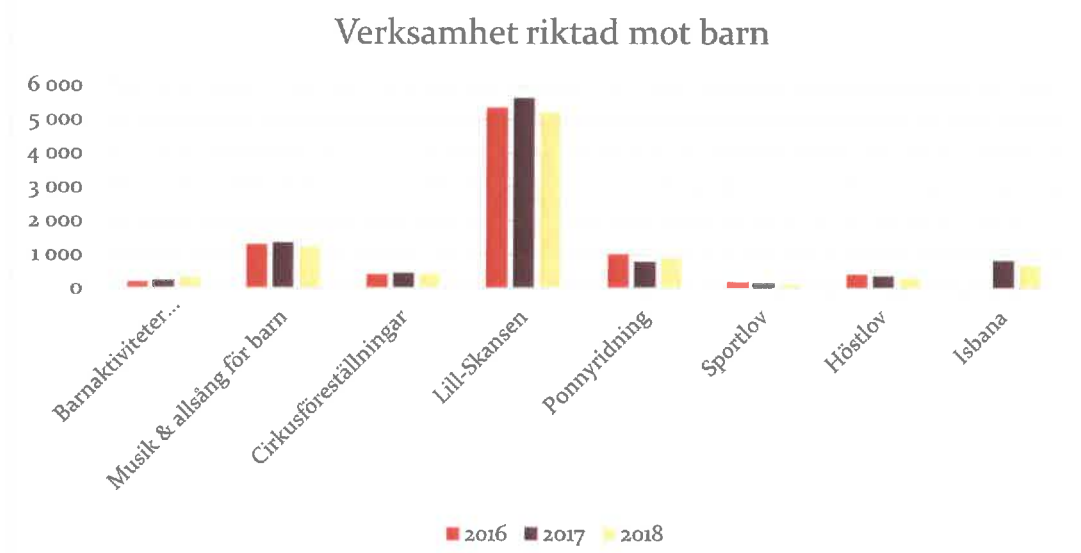


Diagram 7 redovisar driftkostnaderna för delar av Skansens arbete riktat mot barn för åren 2016–2018 (uttryckt i tkr).

Nedan en sammanställning av aktiviteterna i kronologisk ordning efter årstider:

Sportlov

Sportlovet bjöd på skridskoåkning, skridskoskola, skridskodisco, korvgrillning samt uthyrning av skridskor och uthyrning av hjälm på Sollidenplanen. På Sollidenplanen fanns även sparkar, kälkar, stylvor och tunnband beroende på väderlek. Övriga

aktiviteter innefattade täljning i Skogens Hus, cirkusskola och cirkus i Bragehallen, ponnyridning och djurprat. Under sportlovets sista helg inföll även Konsumentföreningen Stockholms medlemsdag, vilket innebar fri entré för två vuxna och fyra medföljande barn mot uppvisande av giltigt MedMera-kort. Dessvärre bjöd sportlovet på mycket kallt väder med snöoväder, vilket resulterade i lägre gästantal jämfört med 2017.

Cirkus Skansen och Cirkusskola

Cirkus Skansens ensemble genomförde två föreställningar varje söndag med start 14 januari och fram till den 22 april. Cirkusen innehöll både spänning och humor och hade även många visuella nummer vilket även underhåll gäster som inte talade svenska.

Lill-Skansenteatern

Lill-Skansenteatern har spelat "picknick-teater" med fyra föreställningar per dag under maj till september. Detta år genomfördes två nyskrivna föreställningar: Super-expeditionen och Flaskan. Picknick-teater är en interaktiv teaterform där publiken får vara med på scenen. Barnens lust att berätta, fantisera och leka är viktiga inslag i föreställningarna och ensemblen utgår alltid från publikens vilja att vara delaktiga på scenen.

Tjolahopp Tjolahej – Astrid Lindgrens Värld på Skansen

Ett späckat program med anknytning till Astrid Lindgrens sagovärld. På programmet fanns en rad aktiviteter som exempelvis "inte-stöta-marken-bana", "tälj din trägubbe", hoppa i höstack, styltgång och rulla tunnband, kraftmätare, gå på taknock som Madicken, spår efter Nils Karlsson Pyssling, Pippi-föreställningar vid Sollidenscenen, allsång med fröken Prysselius, sångprogram med Emil och familjen Svensson från Katthult på Tingsvallenscenen samt gammeldags auktion på Bollnästorget. Programmet var i samarbete med Astrid Lindgren Aktiebolag och Astrid Lindgrens Värld och gästades av 24 000 gäster.

Barn och böcker

På temat Hemma genomförde Skansen, tillsammans med Utbildningsförvaltningen, Stockholm Stadsbibliotek och ALMA-priset (Astrid Lindgren Memorial Award) årets Barn och Böcker-dagar med aktiviteter som ämnade att uppmuntra och stimulera barns läslust. I och kring flera av Skansens kulturhistoriska miljöer pågick berättarstunder, uppläsningar och vandringar på temat Hemma. I Bragehallen hölls även en utställning av skolbarnens tävlingsbidrag, Programdagarna invigdes av Stockholm Stads Skolborgarråd Olle Burell som också delade ut priser på Sollidenscenen.

Lekar från förr

Från 1 maj till 31 augusti kunde gäster, både stora och små, prova på gammaldags lekar på ängar runt om på Skansen. På ett interaktivt och lustfyllt sätt fick de ta del av svensk

kulturhistoria och folkbildning. Ungefär 235 gäster per dag provade på någon av lekarna, jämfört med ungefär 200 per dag under samma period år 2017.

Ponnyridning

Årligen genomförs omkring 17 000 ridturer för barn på Skansen. Under året har antalet barn som ridit legat på samma nivå som föregående år, trots betydligt färre gäster på Skansen.

Dagens djur på Lill-Skansen

Dagens djur på Lill-Skansen har varit en uppskattad aktivitet för gästerna då det möjliggör en närmare kontakt med djuren. Djurvårdarna har även berättat om de olika djuren och gästerna har fått klappa några utav djuren. Normalt gästerna fått stifta bekantskap med djuren från Lill-Skansen, men även hästar har regelbundet medverkat.

Hornborgastugan

Från 1 maj till 17 juni, när saven stiger i träden, fick barn skala björkkvistar och bunta ihop dem till vispar. I skogen bakom stugan kunde barn få följa med och plocka ved.

Pyssel i stadskvarteren

I somras mellan den 18 juni och 12 augusti fanns en aktör på Boktryckargården som tillsammans med barn gjorde olika pyssel och lekar. I Lusthuset kunde man klippa silhuetter, handkolorera bilder, måla akvareller och spela spel. Där fanns blomsterkort att titta på och kort information om blommorna på bilderna, och där fanns även ett brädspel, hopprep och utrustning för att kasta ring som barnen kunde leka med på gården.

Aktören kunde be barnen handla olika varor i Kryddboden som till exempel akvarellpapper. Om boktryckarna och bokbindarna fanns på plats kunde aktören sen hänvisa dit där barnen kunde få prova att trycka och binda sitt eget skrivhäfte. Tanken med verksamheten är att aktören ska levandegöra Boktryckargården och hitta lämpliga aktiviteter för barn.

Back Mats stuga

Under perioden 18 juni till 12 augusti fick barn uppleva hur livet på en bondgård var förr i tiden och hur det var att vara barn på en gård. Barnen kunde få arbeta med redskapen, matlagning och prova att ligga i den gamla skåpsängen.

Skånegården

I Skånegården fick barn hjälpa till med gårdens sysslor. Mycket ska skördas i trädgården och mor Bengta har satt upp en trasmattsväv. Vatten och ved behöver bäras in i stugan

och djuren ska matas. Vissa dagar ska kläderna tvättas, andra dagar ska kaffe roostas och malas. Verksamheten erbjöds perioden 18 juni till 30 september.

Finngården

Inne på Finngården fick barnen själva pröva på och lära sig om hur det gick till att repa gamla ylletyger och göra nytt garn. Verksamheten erbjöds perioden 1 maj- 17 juni.

Björnen Blåbärsmums

Lekskulpturen björnen Blåbärsmums har funnits på Skansen under sommaren. Konstverket som samtidigt är en lekskulptur finns i en glänta i närheten av Bollnästorget. Runt björnen fanns en utställning som berättade om trähantverk, björnar och blåbär. Syftet med att ställa ut lekskulpturen var förutom att väcka leklust även visa på olika tekniker för att bearbeta trä (hugga, såga, hyvla, mm.). Den har fått fantastiskt fin respons från Skansens gäster, stora som små.

Barnens Allsång

Barnens allsång höll en hög kvalitet och förvaltar den svenska barnvisskatten och för den medryckande och engagerande vidare till nästa generation. Programmet bjöd på sång och musik tillsammans med Ayla Kabaca, Krumelurorkestern, gästartister, barnkören Spektrum och unga dansare från Lasse Kühlers dansskola. För mellanakten stod Daniel & Yankho, som var ett nytt inslag i årets Barnens allsång. Efter varje föreställning var det meet & greet och fototillfälle med artisterna vid sidan om scenen. Programmet bygger mycket på interaktivitet med många rörelser till sångerna. År 2018 gästades Barnens allsång av ungefär 6 000 gäster, vilket är hälften så många som fjolåret. Detta tros bero på mycket varmt väder.

Babblarna

"Babblarna – första musikal!" var en svängig, interaktiv och rolig musikal med barnens stora favoriter Babblarna. Denna innehöll en historia om kärlek och omtanke om varandra, om äventyr, mod och om att annorlunda är bra det med. Föreställningen innehöll språkträning och talträning samt tecken på scenen som stöd (TAKK) för barn med speciella behov.

Efter förra årets succé valde Skansen att boka in föreställningen vid två tillfällen denna sommar. På första föreställningen kom det 5 000 gäster och på andra 4 500 jämfört med fjolårets 3 500. Värt att notera är att barnvagnsparkeringen på Sollidenscenen rymde cirka 3 500 vagnar varje gång.

Klippdockor på 20-talet

I Ordenshuset erbjöds under de två sista helgerna i augusti barnverksamhet i syfte att berätta om barns villkor och situation på 1920-talet. Barn kunde pyssla med tillverkning av pappersdockor.

Höstlovet

Lovaktiviteter med tema "fasor från förr" riktades mot målgruppen familjer med barn i Stockholmsområdet. Gästerna kunde grilla korv, pyssla med spöktema, lyssna till berättelser om folktro samt lära sig mer om kolerans påverkan i stadsmiljöer under 1830-talet. Detta år genomfördes en större satsning på att levandegöra stadskvarteren med aktörer som gestaltade olika funktioner och som på olika sätt berördes av koleraepidemin, exempelvis latrinbärare, journalister och sörjande.

Isbanan

Stockholmare, skolklasser, dagisgrupper samt övriga gäster på Skansen har haft möjlighet att åka skridskor till tonerna av Johann Strauss klassiska valser. Det har varit en bra aktivitet på ett område som normalt inte innefattar programverksamhet vintertid. Totalt valde cirka 4 200 gäster, varav cirka 1 200 barn, att åka på isbanan under perioden 13 januari till 8 april.

Kommentar: Barnen är en viktig målgrupp och mycket av programverksamheten och det pedagogiska utbudet syftar till att ge barn både kunskap och lek på Skansen. Genom aktiviteter kopplade till vår historia erbjuder lekar och aktiviteter koppling mellan dåtid och nutid. Den historiska kopplingen bidrar med perspektiv även till våra yngsta gäster. Alla sinnen får stimulans och lärandet kommer på köpet.

6. Program med seder, traditioner och högtider

Våren

Samiska dagar

Samernas nationaldag uppmärksammades den 6 februari med samiskt berättande i torvkåtan, förmedling av samisk kultur och traditioner i timmerkåtan, filmvisning i Skogens hus samt prat om ren vid renhägnen. Gäster fick lära sig om samiskt liv och kultur, med hjälp av både interaktiva inslag och förmedling. Inom detta program

förmedlas kunskaper, upplevelser och traditionsburen kunskap. Ungefär 1000 gäster tog del av programmet 2018 jämfört med cirka 700 år 2017 (gästantal mättes ej år 2016).

Påskan

Påskan firades från 28 mars till 8 april med kulturhistorisk förmedling om hur påskan firats i olika landsändar under olika tidsepoker. I Väla skola berättades det om skärtorsdagfirande i Västergötland tidigt 1900-tal, i Oktorpsgården om långfredagstraditioner och i Skånegården dukades det för påskafton och möjlighet fanns för gäster att pröva äggplockning. I Järnhandlarbostaden var det bjudning på annandagen, med påskpyssel och maträtter från 1930-talet. Mellan 28 mars och 2 april var det också påskmarknad på Marknadsgatan och ansiktsmålning för barnen. Påskan var välbesökt med 37 000 gäster 2018 (32 000 år 2017, 42 000 år 2016).

Välkommen våren

Temahelgerna "Välkommen våren" firade och stärkte upplevelsen av vårens ankomst. Programmen och aktiviteterna bjöd in till delaktighet och innehöll en blandning av olika värmliga aktiviteter såsom vårstädning, vårskötsel av ängen, guide turer, värkänslor hos berguven, trädgårdsslöjd och pilflätning. 2018 lockade helgerna cirka 44 000 gäster (cirka 45 000 år 2017, cirka 45 000 år 2016).

Valborg

Valborg firades den 30 april i två delar på Sollidenscenen. På eftermiddagen bjöds det på studentspex, vårsånger och tal i samarbete med Stockholms Studenters Centralorganisation (SCCO). Priset "Årets Studentvän" delades ut. Under kvällen hölls vårtalet av Mia Skäringer. Antalet gäster var något fler än föregående år (13 767 jämfört med 13 225 år 2017). Under denna dag erbjöds fri entré till samtliga studenter som uppvisade en giltig studentlegitimation.

Norges nationaldag

Programmet har sin grund i den tidigare unionen mellan Sverige och Norge och för Artur Hazelius var det viktigt att lyfta fram och visa nordiska traditioner. Detta är således fortfarande viktigt för Skansen och därmed firades Norges nationaldag traditionsenligt den 17 maj. Det officiella programmet genomfördes på Sollidenscenen med bland annat Petter Stordalen. Genom detta samarbete håller Skansen en fortsatt god relation med Norges ambassad, Det Norske Samfund och Sjømannskirken. Vidare är även detta program en del av profileringen i nordn. I årets festtåg deltog cirka 3 000 gäster och sammanlagt var det drygt 5 000 gäster på Skansen, vilket var en ökning från föregående år då gästantalet var ungefär 1 800 respektive 4 000 gäster.

Sommaren

Nationaldagen

Nationaldagen och Svenska flaggans dag är en årsfest som bidragit till bilden av Skansen som den naturliga festplatsen för högtider. Firandet var riktat till hela familjen med aktiviteter som bland annat flaggverkstad, ansiktsmålning och folkdansuppvisning. Vidare genomfördes konserter och ett högtidligt festprogram på Sollidenscenen i närvaro av DDMM Kungen och Drottningen. Festprogrammet sändes i SVT och innehöll även ett eftersnack från Skansens koloniträdgårdar innan det sedvanliga taptot från Slottet. Sammanlagt gästades Skansen av nästan 11 000 gäster varav 4 000 av dessa närvarade på Sollidenplanen under festprogrammet.

Drop in-bröllop

För nionde året i rad arrangerades utomhusbröllop på Tingsvallen den 9 juni. På vigselområdet vid Tingsvallen fanns både borgerliga och kyrkliga vigselförrättare på plats samt vittnen, fotografer, florister, makeup-artister, nagelstylist, ombytestält, champagnebar och mycket mer. Bröllopparen fick möjligheten att välja en sång ur bröllopsrepertoaren som då framfördes. På Bollnästorget dansbana hade det ordnats med bröllopspyssel och ansiktsmålning för barnen. Vidare erbjöd restaurangerna bröllopsmenyer och även picknickkorgar för de som föredrog att sitta i gröngräset. Vigslarna erbjöds på svenska, engelska och finska. Detta år valde 367 par att viga sig. Sedan starten år 2010 har sammanlagt 3 540 par gift sig under drop in.

År	2018	2017	2016
Antal vigslar	367	324	465
Antal gäster totalt	9 859	9 652	9 990

Tabell 6 visar antalet vigslar under drop in-bröllop under åren 2010–2018 samt totalt gästantal dessa dagar. Statistik är hämtad från kassasystemet samt noterade könummer och vigselböcker där namnen registreras. Notera att dessa slängs efter ett års tid i enlighet med GDPR

Kommentar: Med de särskilda förutsättningarna som Skansen har kan en ny tradition, med tydliga rötter i historien och äldre tiders högtider, skapas. En tradition som är välkomnande och öppen för alla.

Midsommar

Midsommar firades under tre dagar i sträck med tyngdpunkt på midsommarafton. Barnen, fick med hjälp, binda lövkransar och majstången restes klockan 14 på midsommarafton. Dans och lekar gavs vid flertalet tillfällen under samtliga dagar och kloka gumman berättade om magin i midsommartid. Vidare gavs även föreställningen "En midsommarfest från förr" på midsommarafton och midsommardagen med Skansens folkdanslag, spelmän samt barn från sång- och dansleken. Dessutom dansade gäster

gammeldans och modern dans på dansbanorna. Det hölls även en midsommarmarknad på Bollnästorget och Marknadsgatan.

Sommarens sysslor

Sommarens sysslor var ett tema som inkluderade buföring, slätter, lin och ull samt tävlingen Spinrocka loss! i samarbete Slöjd Stockholm. Dessa program skapar upplevelser samt kunskap om vårt lands kultur- och naturhistoria, vilket är i enlighet med Skansens folkbildande uppdrag. Programmet syftar således till att förmedla den immateriella kunskapen.

***Kommentar:** Slöjd Stockholm sorterar under Stockholms länsmuseum och har expertis på hantverk och når ut till relevanta målgrupper. Tävlingen "Spinrocka loss!" arrangeras för att öka intresset för att spinna för hand, öka intresset för hantverk generellt samt för att förmedla kunskap om varför ull är en viktig naturresurs att ta vara på och hur den kan nyttjas på ett hållbart sätt.*

Hösten

Äntligen höst - temahelger

Höstens olika inslag samlades traditionsenligt i ett tema, äntligen höst, och bjöd på olika temahelger. Helgerna fokuserade på fiskeaktiviteter, trädgårdar, skogens rika förråd, bröd och en årlig höstmarknad. Höstens olika teman skapar ett mervärde för gästen genom förmedlingen av kunskap och traditioner. Gäster inkluderades även i programmen då de kunde ta del av olika hushållsarbeten, exempelvis konservering, syltning och saftning.

Höstmarknaden, som inföll under den sista helgen i september, är en marknad som den kunde te sig vid sekelskiftet 1900 med ett gediget hantverk och matvaror till salu, dans, musik och lekar samt karaktärer från den tiden. Höstmarknaden arrangerades tillsammans med Skansens Byalag, vilken är en ideell förening med ett gemensamt intresse av att bevara äldre kultur och hantverksburen kunskap.

Vintern

Julfirandet

Skansens julmarknad hölls under fyra helger och årets datum var 24-25 november, 1-2, 8-9 samt 15-16 december. Det var ett brett program med bland annat dans runt granen med Ayla Kabaca och Julorkestern, låtspel med Skansens spelmän, julkonserter i Seglora kyrka, adventsmusik i Missionshuset, berättande i Back Mats stuga samt julverkstad i Skogens hus med julpyssel och ljusstöpning. De kulturhistoriska verkstäderna i stads-

kvarteret höll öppet och i Delsbogården, Posthuset, Boktryckarbostaden, Järnhandlarbostaden, Oktorpsgården, Väla skola och Statarlängan var det julpyntat och förberett för julfirande. Externa försäljare erbjöd mat och hantverk till försäljning på Marknadsgatan.

Lucia

Lucia firades den 13, 15 och 16 december i Bragehallen som på 1940-talet, i Ordenshuset som på 1920-talet och i Seglora kyrka samt en konsert på Sollidenscenen den 15 december. Vidare förstärktes även programutbudet den 13 december med ett luciatåg på området för att möjliggöra för fler gäster att ta del av firande samt berättande om Luciamyten och traditionen i Bollnässtugan. Samtliga produktioner var förlagda i miljöer som är tillgängliga för gäster med rullstol.

Skansens Lucia genomfördes i samarbete med Kungsholmens Gymnasium/Stockholms Musikgymnasium. Skansens Lucia 2018 var Victoria Söderberg och kom tillsammans med 12 tärnor utvalda av Kungsholmens Gymnasiums körpedagog Sofia Ågren på uppdrag av Skansen. Medverkade gjorde även Alexandra Pascalidou som guidade gästerna både på svenska och engelska. Lucia och tärnor färdades genom centrala Stockholm i kortege med HM Konungens Hovstall och Blå Stjärnan till Skansen.

***Kommentar:** Samarbetena med seriösa och välkända samarbetspartners samt val av konferencier gav Skansens Lucia en mycket god synlighet i media, vilket bidrar positivt till Skansens varumärke. Tack vare samarbetet med skickliga körer och ensembler håller programmet en hög musikalisk klass. Genom att visa att Lucia har firats och fortsätter firas på olika sätt utmanas bilden av att Lucia är en tradition som alltid sett likadan ut.*

Julhelg med gårdstomten

Folklivsforskaren och författaren Ebbe Schön hade boksläpp av sin nya bok "Vår svenske tomte" i Bollnässtugan den 8 december. Intresset var stort och avslutades med en uppskattad föreläsning för Skansens pedagoger. Vidare berättade Ebbe Schön under helgen 22 till 23 december om vår svenske gårdstomte i Bollnässtugan. Ebbe Schön intervjuades, både i TV och i radio, dagarna innan vilket ledde till att Skansen fick extra marknadsföring kring evenemanget. Helgen lockades av cirka 4 000 gäster och i Bollnässtugan var det drygt 150 gäster per dag. Intresset var stort för att höra berättelsen, och det var fullsatt båda dagarna. Trots att det inte var någon julmarknad denna helg höll några marknadsbodar öppet och det fanns även möjlighet att dansa runt granen, se julpynt i historiska miljöer samt delta i julverkstaden i Skogens hus.

Julafton

Skansen är ett en plats som lockat allt fler gäster för varje år och många av dessa är turister. Detta år införde Skansen för första gången entré på julafton och Skansen var öppet klockan 10–14. Barn upp till 15 år hade fri entré. I år erbjöd Skansen ett förstärkt

utbud med bland annat öppet i Järnhandlarbostaden, Delsbogården och Seglora kyrka, försäljning i Logen, öppet i restaurang Gubbbhyllan, öppet på Lill-Skansen samt ponnyridning och matning av djuren. Skansen-Akvariet erbjöd fri entré till samtliga gäster. Antal gäster var 3 756, vilket kan jämföras med 13 450 år 2017 och 8 500 år 2016.

Nyårsafton

Firandet av Tolvslaget på Skansen nådde ut brett, inte enbart till de gäster som deltog på plats, utan även via tv-sändningen i SVT. Uppmärksamheten och intresset för utnämningen av årets diktläsare av Tennysons Nyårsklockorna vid tolvslaget, Mikael Persbrandt, var stort. Årets programledare var Anne Lundberg.

***Kommentar:** Firande av traditioner, det vi kallar årsfester, är viktigt för både gästen och Skansen. Gästerna uppskattar att fira såväl påsk, valborg, midsommar som jul och nyår på Skansen. Att fira en högtid på Skansen är en tradition för många gäster. För Skansen är våra årsfester ett sätt att berätta om vår historia samtidigt som vi kopplar det till samtiden. Ekonomiskt är högtiderna av stor vikt då de bidrar med en ansenlig mängd gäster. Även ur ett varumärkesperspektiv stärker detta Skansen och varumärkeslöftet, historier får liv.*

Musiktraditioner

Att sjunga med i en svensk schlager kan verka alldagligt, men Allsång på Skansen är en kulturbärare likväl som folkdansen och de klassiska konserterna. Artur Hazelius förstod detta även på sin tid och samlade folk till vardag och fest och lyfte hur man rimmade, dansade, sjöng och lekte. Musiktraditionerna och utbudet följer det spåret än idag.

Folkdans

Folkdansuppvisningarna skedde med Skansens folkdanslag och Skansens spelmän på Tingsvallensscenen under helger i maj och juni samt fyra till sex föreställningar i veckan under juli, augusti och september. Vid ett antal tillfällen fick även gästerna möjlighet att dansa tillsammans med folkdansarna. Totalt genomfördes 87 uppvisningar, jämfört med 85 år 2017, och totalt har drygt 8 600 gäster upplevt folkdansen, jämfört med drygt 11 500 gäster år 2017.

Låtspel med Skansens spelmän

Under sommarkvällarna bjöds det på folkmusik vid Älvrosgården och Delsbogården. Låtspel genomfördes vid 40 tillfällen under perioden juni till augusti och ungefär 1 000 gäster lyssnade på låtspel.

Sång- och danslek

Ett program, med medverkan av Skansens spelmän, som vände sig till den unga publiken var en uppvisning av sång- och danslek med medverkande barn. Programmet genomfördes vid 13 tillfällen under sommarmånaderna på Tingsvallenscenen och gästande barn fick möjlighet att få dansa med de medverkande barnen. Programmet har gästats av 720 gäster, jämfört med 700 gäster år 2017.

Modern-, blandad-, gammel- och storbandsdans

På midsommarafton den 22 juni var det premiär för den moderna dansen på Galejan. Totalt genomfördes 20 kvällar med modern dans under fredagar och lördagar. I snitt kom cirka 345 gäster per danskväll.

Under tisdagseftermiddagar bjöds det på blandad dans på Galejan. Totalt genomfördes åtta tisdagseftermiddagar med blandad dans. I snitt dansade cirka 150 gäster per tillfälle. Utbudet med Skansens gammeldans är unikt i Stockholm. Onsdagskvällarna på Galejans dansbana inleddes med instruktion och sen dans till levande musik. Till de sju kvällarna kom totalt 415 gäster.

Storbandsdansen med Leif Kronlunds orkester var uppskattad av danspubliken, som på sommaren inte har fler ställen i Stockholmsområdet. Åtta danskvällar genomfördes under juli till augusti och målgruppen var 55+. Programmet lockade i snitt 800 gäster per kväll.

Allsång på Skansen

Allsång på Skansen pågick under åtta tisdagar på Sollidenscenen och sändes direkt via SVT1 och SVT Play. Under samtliga Allsångstisdagar var det även publika genrep och eftersändningar "web-allsång". Programledare Sanna Nielsen gjorde sin tredje säsong på Sollidenscenen. Den sjunde augusti höll Bo Kaspers Orkester det förlängda scenprogrammet Allsångsscenen är din.

Det generellt lägre gästantalet på Skansen återspeglades även i gästantalet för Allsången. Det kom färre gäster på alla Allsångstisdagar förutom det förlängda programmet med Allsångsscenen är din. Sammanlagt var det nästan 24 000 färre gäster än förra året. (85 568 gäster år 2018, 109 482 gäster år 2017). Den nedåtgående trend som under de senaste åren noterats i Allsång på Skansens gästantal kommer att analyseras vidare, men följer som övrigt sommarens svaga gästantal.

***Kommentar:** Allsång på Skansen började som en scenshow på Nationalparken Skansen i Stockholm 1935. Den första konferencieren var radions Sven Lilja. Under sommaren bänkar sig nästan två miljoner tittare framför tv:n för att njuta av Allsång på Skansen. Vad som startade 1935 är idag ett av Sveriges mest populära tv-program. Allsången skapar en gemenskap med stor social bredd som lever kvar än i dag. Här lever den svenska*

vistraditionen vidare hand i hand med de senaste listettorna. Allsången är vid 84 års ålder fortsatt mycket attraktiv och oerhört viktig för såväl Skansen som dess gäster.

Jazz på Skansen

Under sommaren var måndagarna vigda för jazz. Gästerna kunde börja med middag och livejazz på Gubbhyllan för att därefter gå till Sollidenscenen och lyssna på Blå måndag. Efter programmet fanns möjlighet att lyssna på jazz på Skansenterassens musikpaviljong för att därefter kunna avrunda kvällen på Galejan med dans till Skansens storband under ledning av Leif Kronlunds orkester. Leif Kronlund är ett inarbetat varumärke och många gäster kom för hans skull. Programmet hade ett inslag av på förhand inte namngivna gäststartister, vilket har varit populärt. Etableringen av måndagarna som jazzkvällar har börjat ge resultat med både fler gäster samt en ökad bevakning i olika medier, främst i sociala medier. Trots ett generellt lägre gästantal under sommaren, gästades Blå måndag av lika många gäster som förra året. Storbandsdansen hade fler gäster 2018, 6 400 gäster, jämfört med 4 800 gäster år 2017.

Stockholms Filharmonikerna

Programmet Kungliga Filharmonikerna och unga operasångare genomfördes den 4 augusti. Programmet presenterade unga operasångarstipendiater tillsammans med Kungliga Filharmonikerna. Konferencier var Pernilla Eskilsson, till vardags programledare för Klassisk Morgon i P2. Programmet upprätthöll samarbetet med Folkets Hus och Parker samt Kungliga Filharmonikerna och gav plats åt en mer smal genre på Sollidenscenen.

Konserter i Seglora kyrka

Under tre torsdagar i juni och juli samt alla söndagar i juli framfördes klassisk musik och folkmusik i Seglora kyrka.

Taubedagen

Programmet innefattade en heldag på Skansen i Evert Taubes anda med konserter bland annat i Seglora kyrka, Ordenshuset och på Sollidenscenen samt med framförda Taubevisor på Skansens område. Totalt gästades Skansen av drygt 8 000 gäster den dagen, jämfört med drygt 6 000 gäster föregående års programdag.

KfS (Konsumentföreningen Stockholm) familjedag med Änglamarksgalan

KfS familjedag på Skansen arrangerades igen i september. Detta program har arrangerats i över 20 år på Skansen. På Sollidenscenen arrangerades Änglamarksgalan under ledning av Mark Levengood. I år delades det dock inte ut något Änglamarkspris. På Bollnästorget och Orsakullen fanns det aktiviteter för stora och små med utställare i KfS regi. Vidare fanns möjlighet att åka Skansentåget, gå på tipspromenad, besöka Ekostigen och se Lill-Skansenteatern uppträda. Antalet gäster uppgick till cirka 20 000.

Livekonserter

Under året genomfördes fyra konserter på Skansen. GES – Glenmark, Eriksson och Strömstedt – avslutade sin sommarturné med två konserter på Skansen. Antalet sålda biljetter uppgick till 11 500. Björn Skifts startade sin turné "Bitar ur mitt liv" på Skansen med två utsålda konserter. Totalt antal sittande gäster var 9 000.

7. Samverkan med samhällsaktörer med tvärssektoriellt perspektiv

Skansen har haft samarbeten med flera olika aktörer. Skansen är en aktiv medlem i många av de främsta organisationerna och föreningarna inom såväl musei- och djurparksområdet. Denna mångfald av verksamhetsområden medför också att det hela tiden uppstår möjlighet till nya kontakter i samhället. Genom dessa relationer och hållbara samarbeten har utvecklingen av Skansen som kunskapsförmedlare fortsatt. Nedan följer en sammanfattning av årets samarbeten.

Volontärverksamhet

Intresset för volontärverksamhet och hur den framgångsrikt ska organiseras växer i museisektorn. Under 2018 har Skansens ledning fastställt en policy som tydliggör Skansens syften och mål med volontärverksamhet. Vidare bildades på Skansens initiativ ett nätverk för volontärsamordnare inom Sveriges museer. Uppstarten för nätverket hölls den 11 oktober på Skansen. I heldagsseminariet deltog cirka 70 personer från ett trettiotal museer runt om i Sverige. Skansen deltar från och med hösten 2018 även i Nordplus-projektet Volunteer Management Academy, som syftar till att skapa konkreta redskap, kursmaterial och strukturer för ledning och organisation av volontärverksamhet på nordiska kulturinstitutioner.

Välkomnande volontärer

Under oktober sjösattes en ny verksamhet "Välkomnande volontärer". Genom ett upprop bland Nordiska museets och Skansens Vänner rekryterades 15 personer för uppgiften att aktivt ta kontakt med Skansens gäster, välkomna och hjälpa dem hitta dagens utbud.

Koloniträdgårdsförbundet - kolonilotterna på Skansen

2018 som tidigare år mötte volontärer, kolonister med erfarenheter från egna kolonilotter, Skansens gäster inomhus och utanför kolonistugorna under vår, sommar och höst. I miljöerna gestaltas 1920- respektive 1940-tal och kolonisterna förmedlar kolonirörelsens historia och nutid. Ständiga samtal förs kring hushållning idag och igår.

Samverkan med Svenska Barnmorskeförbundet

Genom samarbete med Svenska Barnmorskeförbundet gestaltas Barnmorskan på Skansen av 14 volontärer med livslång yrkeserfarenhet. Under 2018 har barnmorskor varit verksamma på Skansen under utvalda helger vår och höst, samt under två veckor sommartid.

Kommentar: Syftet med verksamheten är att skapa ett mervärde för Skansens gäster i upplevelse och bemötande och kunskap om den examinerade barnmorskans roll och betydelse för samhällsutvecklingen.

Konsumentföreningen Stockholm – Skansens bröd- och mjölkbutik

I Konsumbutiken förstärkte volontärer gästernas upplevelse under lunchtimmarna. Dessa "Konsumtanter" är kvinnor med förankring i den kooperativa rörelsen, som kommer till Skansen genom samarbete med Konsumentföreningen Stockholm. Den historiska berättelsen om Kooperationen fördjupas genom att volontärerna har personlig anknytning till den kooperativa rörelsen idag.

Skansens iskarlar

Engagemanget hos de volontärer som ingår i gruppen Skansens Iskarlar, bygger på en individuell koppling till Skansen. Här är ingen extern organisation inblandad. Skansens iskarlar mötte fyra dagar i veckan under högsäsongen gästerna utomhus på vandring över Skansen, ständigt på väg för att leverera is till Konsum och Järnhandlarens butik och bostad, som på 1930-talet.

Skansens byalag

Skansens byalag deltar i en mängd olika program på Skansen, exempelvis under påsken, drop-in bröllop, sommarens sysslor och höstmarknaden. Byalaget är en sammanslutning av personer som är intresserade av Skansens kulturhistoriska verksamhet och har praktisk eller teoretisk kunskap om äldre arbetsliv och hantverk på landsbygden.

Byalagets ändamål är att stödja Skansen i dess strävan att levandegöra svensk natur och kultur. Byalaget når syftet genom att främja kunskapen om och känslan för Skansen och dess kulturhistoriska verksamhet. De sprider kunskap om arbetsliv och hantverk på landsbygden i äldre tid och genom insatser i samförstånd med Skansens ledning. De

organiserar även studiecirklar, kurser, utflykter och annat inom Byalaget för att öka medlemmarnas kunskap om Skansen och kulturhistorisk verksamhet i allmänhet.

Samarbete med samhällsaktörer

IOGT-NTO Ordenshuset

I den öppna pedagogiska verksamheten i Ordenshuset samarbetar Skansen med IOGT-NTO, för att berätta nykterhetsrörelsens historia och Sveriges väg till demokrati, med fokus på 1920-talet. De pedagoger som arbetar i Ordenshuset under det avtalade öppethållandet har en personlig koppling till dagens nykterhetsrörelse genom medlemskap.

Folknykterhetens dag den 10 maj var en programdag med visningar av Ordenshuset, utställare, ritualmöte, fikaförsäljning, musikunderhållning och tal av IOGT-NTO:s förbundsordförande Johnny Mostacero. Syftet med dagen var att visa hur verksamheten i Ordenshuset kunde se ut under tidigt 1900-tal och samtidigt kunna visa upp ett stycke svensk kulturhistoria. Antalet gäster som besökte Ordenshuset denna dag var ungefär 200 gäster, vilket kan jämföras med 300 gäster år 2017.

Röda Korset - Tapetserarverkstaden

Under perioden hade Skansen samverkan med Röda Korset om tapetsering av gamla möbler. Röda Korset skickade möbler från tidsperioden runt sekelskiftet 1900 i behov av omklädnad till Skansen där tapetserarna klädde om dem i den öppna verksamheten. Detta skedde utan kostnad för Röda Korset som sedan hade möjlighet att sälja de hantverksmässigt omstoppade möblerna.

Järnhandlarnas intresseförening

Genom samarbetet med Järnhandelns intresseförening, som var aktiv i gestaltandet av Järnhandeln, bemannas Järnhandeln på Skansen med yrkespersoner med livslång erfarenhet från sin bransch. Försäljning av varor som speglar det "moderna" 1930-talet är en del av den pedagogiska verksamheten i denna miljö. Öppethållandet i Järnhandeln har utökats att numera omfatta hela året.

Stödföreningen Gershedens folkets hus - Folkets hus

I Folkets hus står den demokratiska samhällsutvecklingens historia i centrum. Stödföreningen Gershedens folkets hus byggs upp av sina andelsägare. Bland dem finns många samhällsaktörer representerade, såsom Folkets hus och Parker, LO, PRO och många fler. Samarbetet med Stödföreningen är ett exempel på hur Skansen verkar för att uppfylla målsättningar kring engagemang med ideella krafter och samarbete med

civilsamhället. 2018 var Folkets hus öppet för Skansens gäster under sommarmånaderna och en del helger under höst- och julperioden.

IF Metall - Mekaniska verkstaden

Samarbetet med IF Metall gör det möjligt för Skansens gäster att möta fackligt aktiva, yrkeskunniga metallarbetare i Mekaniska verkstaden. Här talas industrihistoria men också arbetsförhållanden som de såg ut på 1920-talet. En utmaning är att bibehålla kompetens kring skötsel och bruk av maskiner i en tid där allt färre har egna yrkeserfarenheter som motsvarar det miljön visar. Miljön var öppen hela året.

Samarbetsprojekt- och arrangemang

För att kunna utveckla arbetet inom hållbarhet och artbevarande har det visat sig nödvändigt med mer omfattande samarbeten, exempelvis mellan djurparker och Svenska Djurparksföreningen (SDF) och den europeiska djurparksföreningen, *European Association for Zoos and Aquarias*, förkortat EAZA. Inom SDF har det framkommit att olika myndigheter i Sverige tolkar regelverket kring djurparker annorlunda, och ett resultat av samarbetet är att medlemmarna tillsammans har verkat för att få tydligare förutsättningar för verksamheterna. För att kunna bedriva artbevarande projekt krävs inte bara samverkan inom Sverige utan det behövs även samverkan länder sinsemellan. Detta för att bland annat hålla tillräckligt många individer för att kunna upprätthålla livskraftiga populationer i djurparker men även för att möjliggöra en samordning kring olika projekt som exempelvis vitryggig hackspett. Samarbetet inom EAZA har även bidragit till en gemensam förståelse av den utveckling som skett inom olika EU-direktiv. Detta har inneburit erfarenhetsutbyte och öppenhet i hur olika länder tolkar direktiven samt hur djurparkerna tillsammans kan verka för att få en mer likvärdig tolkning av direktiven.

Vidare har Skansen under året haft flera andra viktiga samarbeten där samarbetspartners bidragit både med ekonomiska medel och/eller kompetens för Skansens utveckling.

Stockholms Universitet, Sveriges Lantbruksuniversitet samt Stockholm Vatten och Avlopp

Stockholms Universitet och Sveriges Lantbruksuniversitet har, genom det inrättade kunskapsrådet och deltagande i olika arbetsgrupper, bidragit till utvecklingen av innehållet i Baltic Sea Science Center. Samarbetet har möjliggjort, och kommer fortsätta möjliggöra, att Skansen kan ta del av, implementera och kontinuerligt uppdatera informationen i utställningen. Universiteten erbjuds även en unik möjlighet att förmedla kunskap genom samverkan med Skansen, med varandra och övriga samhället. Inom BSSC har även Stockholm Vatten och Avlopp (SVOA) bidragit med ekonomiska medel samt engagemang för att utveckla den kommande skolverksamheten. Under de

kommande tre åren ska Skansen, på uppdrag av SVOA, årligen utbilda 300 skolklasser om hur vatten- och avfallshantering påverkar närmiljön.

Svenska Naturskyddsföreningen, Nordens Ark och Järvzoo

Skansen deltar tillsammans med Nordens Ark och Järvzoo i ett artbevarandeprojekt för vitryggig hackspett som drivs av Svenska Naturskyddsföreningen. Projektet är en del av det nationella åtgärdsprogram som Naturvårdsverket beslutat om. Syftet med projektet är genomförandet av stödutsättningar av den akut hotade vitryggade hackspetten samt förbättringen av deras biotoper då arten är i stort behov av lövskog med död ved, vilket det i dagsläget råder stor brist på i Sverige. Idag finns omkring 25 vilda vitryggiga hackspettar i Sverige, varav ungefär hälften av dessa härrör från utsatta individer. Skansens bidrag är dels två voljärer där två avelspar hålls samt en informationsspridning av projektet och dess vikt.

Biologiska mångfaldens dag

I maj genomfördes ett event tillsammans med Nationella IUCN kommittén och Baltic Sea 2020 i samband med Biologiska mångfaldens dag. Ett 40-tal nyckelpersoner från Naturvårdssverige var inbjudna till Skansen tillsammans med miljöminister Carolina Skoog och Prins Carl Philip. Tillställningen var väldigt lyckad och företrädare för Skansen fick goda möjligheter att prata med såväl, SNF, WWF, Naturvårdsverket samt Havs- och vattenmyndigheten.

Naturhistoriska Riksmuseet

Under året har ledningarna för Naturhistoriska riksmuseet och Skansen träffats vid ett flertal tillfällen och diskuterat olika samarbetsmöjligheter. Trots att verksamheterna har många likheter har ett formellt samarbete saknats. I många fall kan de olika kompetenserna komplettera varandra. Samtalen under året har lett till en avsiktsförklaring mellan museerna och ambitionen var att tydliggöra två till tre konkreta samarbeten att inleda med. Ett av samarbetena, utvärdering av berggub, har redan påbörjats och beskrivs nedan.

Kommentar: Externt skulle genomslagskraften för Naturhistoriska riksmuseet och Skansen tillsammans kunna bli mycket stor. Idag rör det sig om två av Stockholms mest besökta utflyktsmål som med gemensamma projekt väntas kunna nå årligen 2 miljoner gäster. Ett samarbete mellan museerna innebär även att vi blir en kraftfull dialogpart och kravställare.

Skärgårdsstiftelsen och Naturhistoriska Riksmuseet

Skansen har under år 2018 fortsatt arbetet för ett samverkansprojekt tillsammans med Skärgårdsstiftelsen och Naturhistoriska Riksmuseet för att med hjälp av DNA-teknik kunna utvärdera resultatet av 20 års utsättning av berggub i Stockholm. I dagsläget finns

det inte någon systematisk utvärdering av utsättningarna. Mycket talar för att dödligheten bland utsatta uvar är hög, men att utsättningen bidrar till upprätthållandet av populationen. Innan beslut tas om vidare utsättningar krävs en utvärdering av det genomförda arbetet. Möjligheten finns även att utsättningsmetoden ändras till en så kallad *soft release* som har tillämpats på andra platser och med andra arter med ett mycket gott resultat. Rastgruppen har bidragit med ekonomiska medel genom insamling via kaffeförsäljning till genomförandet av detta projekt.

Xylem – vattenrening och vattenhushållning

Ett samarbete med Xylem har startats upp under året för att möjliggöra en utveckling av vattenhushållningen och gästupplevelsen. Samarbetet förväntas resultera i en utvärdering av hur vatten kommer till Skansen, hur vattnet används, hur användningen kan effektiviseras och därmed bidra till lägre driftskostnader samt bidra till en ökad gästupplevelse genom renare vatten på olika platser.

Rosenträdgården

Under 2017 gjorde en vattenläcka att ett flertal rabatter i Rosenträdgården förstördes. Tillsammans med StockholmsRosen, som är Svenska Rosensällskapets Stockholmssektion, har ett förslag upprättades med en förnyelse av Rosenträdgården. Under sommaren och hösten fick flera parterrer nya rosor. Sammanlagt planterades över 100 nya rosor under året.

Konsumentföreningen Stockholm

Under året har Skansen och Konsumentföreningen Stockholm fortsatt arbetet med att utveckla Kaptan-Reko konceptet inför framtiden. Projektet har hittills främst fokuserat på förskoleklasser i Stockholm genom att dessa bjudits in till Skansen som en del av deras hållbarhetsutbildning. På Skansen har eleverna fått möta de djur som producerar den mat de konsumerar, men även Kaptan Reko som är en hållbarhetshjälte. Syftet med att besöka Skansen är att höja motivationen för utbildningen samtidigt som det finns en stark tro på att det är viktigt för elever att få se och lära sig mer om de djur som producerar mat. Årets verksamhet har bedrivits i samma omfattning som tidigare år, men har potential att utvecklas ytterligare kommande år.

Världsnaturfonden

Skansen har under året påbörjat en dialog om fjällräv med Världsnaturfonden (WWF) och forskningsgruppen Svenska Fjällrävsprojektet på Stockholms Universitet. Initialt har det handlat om att förmedla de lyckade projekt som bedrivits under en tid och eventuellt även tillsammans med WWF samla in ekonomiska medel till projektet. På sikt kan det leda till att fjällrävar återfinns på Skansen.

8. Nationell spridning av kulturutbudet

En inspiratör på Formex

Skansens försäljningsenhet har fortsatt att utveckla den egna kollektionen av produkter. Formex, som är den största fackmässan för nordisk inredningsdesign, är en viktig samlingspunkt för Skansens försäljningsenhet där nya kontakter knyts och nya produkter visas upp. Det kommer många frågor från erkända formgivare som arbetar för stora svenska kända varumärken, de vill vara med och ta fram produkter till Skansenkollektionen och ingå i produktionsgruppen. Det är ett bra betyg och ett tecken att verksamheten är på rätt väg. Trots att Skansen har tappat gäster under högsäsong har försäljningen i Skansens butiker för helåret ökat med 10 % jämfört med år 2017.

2018 var Skansen en del i Formex internationella pressprogram. En uppskattad visning för journalister förlades till försäljningsenheten, Alhambras gård, inför mässan. De visade stort intresse för kollektionen och flera tidningar sökte upp ansvariga på försäljningen under Formex.

Försäljningsenheten har under året startat upp sin e-handel, butiken har kommit igång bra och möjligheten till utveckling är stor.

Lill-Skansenteatern på Sverigeturné

En Sverigeturné med Lill-Skansenteatern genomfördes i samarbetet med Folkets Hus och Parker och Teater Pegasus under perioden 25 juni till 24 juli och 4 oktober till 3 november. Lill-Skansenteaterns ensemble omfattade två skådespelare och en musiker. Föreställningen Borgmästaren spelades i ett 40-tal städer runt om i Sverige från norr till söder, alltifrån Skellefteå och Härnösand till Malmö och Trollhättan. Totalt har cirka 3500–4000 personer sett föreställningen.

Kommentar: Denna turné ökar tillgängligheten, då verksamheten normalt endast bedrivs på Skansen. Gäster behöver således inte ta sig till Skansen, utan vi gästar dem. I snart 127 år har vi på olika sätt berättat om relationerna mellan människa, djur och natur och att kunna nå de yngsta gästerna med detta budskap via teater, sång och interaktivitet, är något utöver det vanliga. Tack vare Folkets hus och Parker har vi haft möjlighet till detta, och det ses som ett mycket positivt och lyckat samarbete.

Stockholm Urban Garden Show (SUGS)

Skansen deltog under SUGS som gick av stapeln den 8 till 9 september i Tantolunden i Stockholm. Det var Koloniträdgårdsförbundet som anordnade denna show och Skansen deltog med en visningsträdgård föreställande en kolonilott på 20-talet. Kolonister från Skansens stödförening bemannade trädgården under helgen.

Djurgårdsjakten

Den 21 maj genomfördes åter igen Djurgårdsjakten med "Trädgård och kungligt" som tema, då Skansen var ett av besöksmålen med visning av bland annat Skogaholms trädgård och Rosenträdgården. Djurgårdsjakten är till för personal inom besöksnäringen på turistbyråer och hotell och syftar till att marknadsföra Djurgården.

9. Internationella och interkulturella utbyten, arbets- och erfarenhetsutbyte

Erasmusprojekt

Under ledning av Nordiska centrum för kulturarvspedagogik har Jamtli, Vallby Friluftsmuseum, Fredriksdals museum och Skansen ansökt om finansiering från ERASMUS för projektet Lifelong Learning at Open Air Museums: Improving Competences of Adult Learning Facilitators. Projektet innebär deltagande i en kompetenshöjande utbytesresa och riktar sig till medarbetare som arbetar med pedagogisk förmedling av hantverks- och slöjdmeter på de deltagande museerna samt vid museer i Norge och England. Syftet är att ge medarbetare med liknande arbetsuppgifter möjlighet att träffas, jämföra erfarenheter och få till ett utbyte av undervisnings- och inlärningsmetoder för ökad kompetens samt förfinade metoder av den pedagogiska förmedlingen.

2018 genomfördes etapp två i projektet där alla deltagare samlades på en tvådagars workshop i Trondheim, Norge, för att prata erfarenheter som man har tagit med sig från projektet. Största behållningen från projektet var att träffa kollegor från andra museer och bygga upp ett nätverk av kontakter.

Studiebesök på Skansen

Att ta emot studiebesök är en möjlighet för Skansen att visa upp sin verksamhet och främjar samarbete och kunskapsutbyte mellan olika organisationer. Nedan ett urval ur alla de studiebesök Skansen tog emot 2018:

Under sommaren gästades Skansen av besök både från Danmark och Norge. Hela personalen från Den Gamle By besökte Skansen uppdelade på två tillfällen, ett i juni och ett i augusti. De träffade medarbetare från Kulturhistoriska avdelningen, Bygg- och fastighetsavdelningen, Marknads- och kommunikationsavdelningen, Evenemangsavdelningen, Zoologiska avdelningen och besökte även Skansen på egen hand.

Från Norge kom besök av chefspersoner och styrelsen för Norsk Folkemuseum. Skansenchefen tog emot dem personligen för diskussioner och erfarenhetsutbyte, sedan blev det studiebesök på Skansen.

Under hösten arrangerades en visning för cirka 40 medlemmar i SSPPG (Swedish Society of Public Parks and Gardens). Gruppen tittade på Skansens trädgårdar och hur Skansen arbetar med dessa.

Nästan halva personalstyrkan från Prague Zoo besökte Skansen i september. De fick en introduktion till Skansen av Zoologiska avdelning och besökte sedan Skansen inklusive Skansenakvariet på egen hand.

Zoologiska avdelningen tog emot ansvarige för den pedagogiska verksamheten på Two Oceans Aquarium i Sydafrika, för ett två veckor långt erfarenhetsutbyte. Two Oceans Aquarium räknas in bland de främsta i världen på skolverksamhet. Utbytet var från början tänkt att handla främst om verksamhet på BSSC, men handlade till slut om all zoologisk skolverksamhet och var mycket givande.

Två studiebesök med sammanlagt ett 40-tal blivande föremålsantikvarier, studenter från Uppsala universitet (Campus Gotland), besökte Skansen för att se på plats hur Skansen arbetar med föremålshantering. Vidare gästade 50 konservatorselever från "Universität für angewandte Kunst" i Wien den kulturhistoriska verksamheten på Skansen.

Kunskapsinhämtning till Skansens verksamhetsområden

Varje år deltar Skansens medarbetare och chefer i kompetensutveckling, seminarier och konferenser utanför Skansen och ibland även utanför Sverige. Detta säkerställer att

kompetenserna inom Skansens verksamhetsområden upprätthålls, utvecklas och bidrar dessutom till erfarenhetsutbyte och kontaktnät med andra institutioner inom samma områden. Nedan ett urval av årets aktiviteter:

FRI-möte (FRI = de svenska friluftsmuseernas samarbetsorganisation)

Årets-FRI möte var förlagt till Jamtli i Östersund och ägde rum den 5 till 6 september. Totalt deltog 60 personer från 16 olika museer och institutioner. Skansens ledningsgrupp samt medarbetare från den Kulturhistoriska- och Bygg- och fastighetsavdelningen deltog på årets möte och gjorde samtidigt studiebesök på Jamtli. I anslutning till FRI-mötet besökte hela kulturhistoriska avdelningen friluftsmuseet.

European Association of Zoos and Aquaria (EAZA)

EAZA 2018 arrangerades i Aten den 16 till 22 september. Konferensen är en av de viktigaste arenorna att mötas på inom den zoologiska världen. 831 deltagare från 55 länder och 365 institutioner deltog. Från Skansen deltog tre medarbetare. Konferensprogrammet innehöll totalt 113 olika programpunkter bland andra övergripande föredrag om EU:s utveckling med bäring på djurparker, EAZA:s interna utveckling samt många samverkansmöten för hur man ska arbeta med olika grupper av hotade djur. Det hölls även en större workshop om krishantering.

Utvecklingsprogram

Under 2018/2019 genomför Skansen tillsammans med Beamish, Black Country Living Museum, Den Gamle By och Jamtli ett utvecklingsprogram för två medarbetare per museum. Detta i syfte att uppmuntra och professionellt utveckla valda medarbetare. Medarbetarna från de fem museerna har tillsammans under 2018 besökt Jamtli och Beamish i England.

Framtidens parker och trädgårdar – hur utvecklar Skansen det gröna kulturarvet?

Nätverket Swedish Society of Public Parks and Gardens, Riksantikvarieämbetet och Hantverkslaboratoriet vid Göteborgs universitet bjöd in till konferens i Skansens lokaler. Under konferensen lyftes frågor om framtidens parker och trädgårdar och deras roll i samhällsutvecklingen och för den gröna besöksnäringen. Konferensen skulle öka kunskapen om det gröna kulturarvet som en nationell angelägenhet samt utöka och skapa nya kontaktytor. Flera medarbetare från Skansen deltog.

World Association of Zoos and Aquariums (WAZA)

Skansenchefen deltog i årsmötet och konferensen för WAZA i slutet av november. Organisationen startades för drygt 70 år sedan med Skansen som en av stiftarna. Huvudsyftet är att medlemmarna genom erfarenhetsutbyte och kunskapsinsamlande ska borge för god djurhållning, där ett medlemskap är en kvalitetsstämpel på respektive djurpark. Flera framstående forskare föreläste om planetens tillstånd där miljöfrågan

ständig har fokus. Ett generöst erfarenhetsutbyte och givande studiebesök är bestående intryck av konferensen.

Stipendieresa till USA

Fyra Skansenmedarbetare fick stipendium av Nordiska museets och Skansens Vänner för att besöka Colonial Williamsburg Foundation i USA, ett stort friluftsmuseum med fokus på 1770-talet. Syftet var att under fyra dagar studera museets samlingar och arbete med historisk dräkt samt det pedagogiska arbetet med exempelvis historiska rollspel. Resan har varit till stor nytta för gruppens arbete med Tottieska huset.

Chefs- och medarbetarskapsutveckling

Även 2018 fortsatte satsningen på "Ett Skansen" och den chefs- och medarbetarskapsutveckling som påbörjades 2016. Under 2018 justerades upplägget, från riktade utbildningar till hela personalen, till att ta upp önskemålen som framkommit under de tidigare utbildningarna. Detta inkluderade bland annat en större satsning på chefsforum, gruppen med samtliga Skansens chefer.

"Jobbskuggning" – praktik på annan avdelning

Ett av önskemålen från tidigare år var att Skansens medarbetare skulle få möjlighet att jobbskugga en kollega eller praktisera på annan avdelning än sin egen. 2018 fick Skansens medarbetare möjlighet att praktisera på andra avdelningar inom Skansen för att skapa en större förståelse för varandras arbetsuppgifter och på så sätt arbeta för "Ett Skansen". Detta genomfördes som en del i den personliga utvecklingsplanen från medarbetarsamtalen. Under 2018 praktiserade eller jobbskuggade 15 medarbetare på en annan avdelning.

Chefsforum

Under perioden har Skansens chefsutveckling haft olika inriktningar. Under året har två utbildningsdagar genomförts med externa föreläsare till Skansens chefsgrupp:

- Konflikt hantering i regi av Medlingscentrum
- Retorik och utbildning i svåra samtal med föreläsare från "Snacka snyggt"

Chefsgruppen ägnade en tvådagarskonferens åt ledarskapsfrågor, resultatet av medarbetarundersökningen, Skansens långsiktiga ekonomi, samarbeten inom Skansen och beslutsprocesser. Konferensen syftade till att stärka gemenskapen i chefsgruppen och bidra till samsyn.

Skansenpasset

Varje år genomförs ett antal så kallade Skansenpass under våren. Det är utbildningstillfällen som främst riktar sig till säsongspersonalen, men även nyanställda,

arrendatorer, volontärer och samarbetspartners är välkomna att delta. Vid dessa introduktionstillfällen ges en översiktligt introduktion till Skansen tillsammans med den viktigaste informationen som alla som arbetar på Skansen oavsett var och befattning ska känna till. 2018 genomfördes fem Skansenpass med 151 deltagare.

10. Jämställdhets-, mångfalds- och barnperspektiv

Skansen ska verka för jämställdhet, social inkludering, kulturell mångfald och integration och därmed för en demokratisk samhällsutveckling. Skansen har en unik position bland kulturinstitutionerna i Sverige och med det följer även ett stort ansvar. Både ett ansvar för att spegla och berätta om det svenska kulturarvet historiskt, och också för att följa samhällsutvecklingen för att på ett nyanserat sätt kunna berätta om dagens kulturarv och hur det förändras med tiden.

Pridevecka på Skansen

Under Prideveckan erbjöds visningen ”Sådant finns inte”. Visningen, som är en kulturhistorisk resa över 300 år, har sin utgångspunkt i verkliga rättsfall och människoöden. Visningen fokuserar på HBTQ+ i historien. Vems kärlek har varit godkänd av lagen? Vad avslöjar källorna och vad har inte lämnat några synliga spår? Sammanlagt erbjöds visningar under tre dagar. Genom att fokusera och lyfta fram HBTQ+ historia är Skansen aktuell i sin samtid och bekräftar att Skansen står för öppenhet och alla människors lika värde, oavsett etnicitet, religion och sexuell läggning.

Två dagar under Prideveckan gavs föreställningen ”Missionären” av Malin Hellkvist Sellén. Den kretsade kring lesbiska, kristna missionärer i början av 1900-talet.

Möt romerna

Under perioden 9 till 13 augusti genomfördes programmet ”Möt romerna” som förmedlade kunskap om romernas liv och kultur, som har varit en del av Sverige i mer än 500 år. Gästerna fick möjlighet till ett direkt möte med romerna, vilka räknas som en av Sveriges minoriteter. Programmet syftar till, genom dess förmedling, motverka fördomar. Vidare erbjöds även en flamencoskola och pröva-på-slöjd där gästerna fick delta. Det fanns även en romsk vagn att besöka.

Botkyrka bussbesök

I samarbete med Botkyrka Socialkontor erbjöds familjer att besöka Skansen för ett heldagsprogram inklusive lunch. Vid besöket gav en av Skansens pedagoger en introduktion till Skansen inklusive en vald kulturhistorisk miljö. Familjegrupperna kom vid två tillfällen med chartrad buss till Skansen. Syftet med besöket var att lyfta kulturens roll för ökad integration mellan olika målgrupper och i synnerhet för barn och unga.

Polen på Skansen

Helgen den 15 till 16 september genomfördes Polen på Skansen – det största evenemanget i Sverige med polsk kultur, traditioner, historia och konst, med anledning av hundraårsminnet av Polens återupprättade självständighet. Arrangörer var polska ambassaden, Polska institutet Stockholm och Polska Statens Turistbyrå Stockholm. Det blev ett mycket lyckat evenemang med innehållsmässig hög kvalitet som gästades av cirka 13 000 gäster under helgen. Arrangörerna var mycket nöjda och tittar vidare efter fler möjliga samarbeten med Skansen.

Hej Sverige!

En ny visning "Hej Sverige!"- för framförallt nyanlända ungdomar har tagits fram och ersätter flera av Skansens program riktade till SFI-grupper. Visningarna fokuserar på att lära deltagarna om svensk natur- och kulturhistoria och svenska språket. Fem grupper av nyanlända ungdomar respektive vuxna inom SFI deltog i visningen. Skansen vill genom detta skolprogram fånga upp SFI-elevs och nyanländas behov samt underlätta deras väg till integration i Sverige.

***Kommentar:** Vi började med detta skolprogram 2018. Både lärare och deltagare var nöjda och vi planerar att erbjuda denna visning även kommande år.*

Röda korset

Skansen har likt 2017 fortsatt samarbetet med Röda Korset Sverige och erbjudit Röda Korsets frivilligarbetare gruppkort till Skansen. I detta avseende blir Skansen ett utflyktsmål som frivilligarbetare tillsammans med asylsökande och nyanlända unga besöker där det gemensamma målet är att bryta ofrivillig isolering.

Fryshuset

Skansen har 2018 påbörjat ett samarbete med Fryshuset. Skansen stöttar ett av Fryshusets projekt som riktar sig till ensamstående mammor som kan ha svårt att ha råd och att hitta på sammanhang som är lustfyllda tillsammans med sina barn. Skansen har bidragit med gruppkort som gör att medlemmarna i denna Fryshusgrupp kan besöka Skansen i ordnad form och ge sig själva och sina barn en kul upplevelse på Skansen.

Saemien Sijte

Det som tidigare kallades Samevistet har fått en ny ramberättelse där timmerkåtan har blivit en sommarstuga för en urban, samisk familj boende i Uppsala med rötter i Jämtland. Saemien Sijte nyinvides den 16 juni i samarbete med Sameföreningen i Stockholm. Det skapar en större igenkänning bland både samer och andra som besöker platsen genom att lyfta det som förenar, istället för vad som skiljer människor åt. En plattform för frågor om identitet och identitetsförlust i ett bredare perspektiv.

Workshop – integration

Evenemangsavdelningen genomförde under hösten en workshop för integration och hur Skansen kan möta nya publikgrupper som i dagsläget inte nås. Tillfället var upplagt som ett diskussionsforum tillsammans med en extern part och behandlade behov, hinder samt det praktiska arbetet i mångfaldsfrågor.

Rekrytering

Vid all rekrytering arbetar Skansen för en ökad mångfald. Skansen har arbetat aktivt för att genomföra en så fördomsfri rekrytering som möjligt genom att arbeta med ett rekryteringsupplägg där urvalsfrågor tillämpas och genom en rekryteringsprocess som består av flera delar med gruppintervjuer, praktiska arbetsprov och korta individuella intervjuer.

Åldersfördelning – tillsvidareanställd personal

Skansens fasta personal har en relativt hög medelålder på 49 år. Männens medelålder var 49 år och kvinnornas var 48 år. Åldersfördelningen av den tillsvidareanställda personalen presenteras i nedanstående diagram.

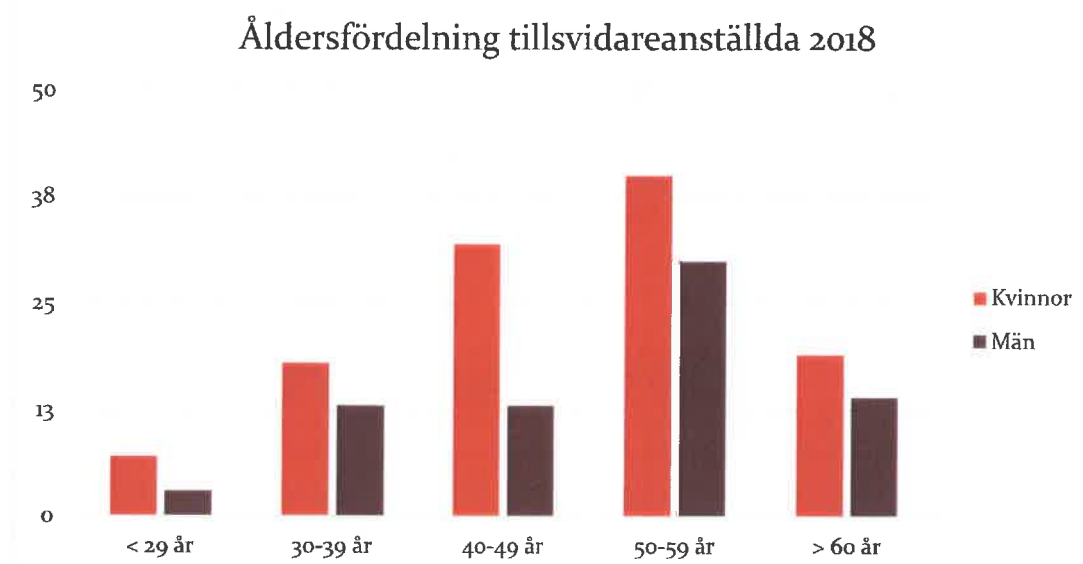


Diagram 8 visar åldersfördelningen av Skansens fasta personal år 2018

Kommentar: Endast 22 % är yngre än 40 år och 17 % är 60 år eller äldre. Det betyder att Skansen kommer ha omfattande pensionsavgångar inom de närmsta åren och behöver rekrytera yngre medarbetare för att uppnå en jämnare ålderssammansättning. Skansen har ett stort antal tidsbegränsat anställda eftersom verksamheten är mycket säsong varierad och personalintensiv. Åldersspridningen hos de tidsbegränsat anställda var mycket stor och betydligt yngre än de fast anställda.

Könsfördelning – tillsvidareanställda

Skansen har vid slutet av året 189 tillsvidareanställda, vilket innebar en minskning med fyra medarbetare jämfört med år 2017. Könsfördelningen var 61 % (116) kvinnor och 39 % (73) män. I Skansens chefsgrupp, som består av sju avdelningschefer, är det fyra kvinnor och tre män samt Skansenchefen som är en man. Av tolv enhetschefer är det tio kvinnor och två män. Av femton gruppchefer är det åtta män och sju kvinnor.

Kommentar: För att ytterligare stärka vår rekryteringsprocess kommer Skansen bredda sina rekryteringskanaler digitalt samt arbeta mer aktivt med att annonsera på platser där Skansen tidigare inte syns. Detta för att attrahera fler sökanden och öka mångfalden hos de sökanden.

Äppelgårdens dagliga verksamhet

Äppelgården är en viktig samarbetspart som är nära sammanflätad med Skansens organisation. Inom denna verksamhet arbetar mellan åtta och tio personer med funktionsvariationer. Dessa medarbetare utför olika typer av arbetsuppgifter åt Skansens olika avdelningar som exempelvis parkvårdare, lagerassistent eller målning av mindre

föremål. Äppelgårdens dagliga verksamhet har stor betydelse för Skansens miljö och fungerar som ett extra stöd för medarbetarna.

***Kommentar:** Under kommande år kommer Skansen att utöka samarbetet med Äppelgården och säkerställa att fler personer får arbete på Skansen genom verksamheten. Den övergripande visionen är att Skansens medarbetare ska spegla Sveriges samhälle.*

11. Hållbarhetsarbete

Under 2018 har Skansen arbetat fram en Sustainability Story i samarbete med Futerra, en kommunikationsbyrå som arbetar med fokus på hållbarhetskommunikation. När Baltic Sea Science Center öppnar tar Skansen ett första steg i att göra hållbarhet till en tydligare del av erbjudandet, det vill säga Skansen lyfter sitt eget hållbarhetsarbete och sin egen berättelse gentemot gästen. Genom att berätta om Skansens unika och viktiga bidrag till omvärlden adderas värde till erbjudandet och stärker förtroendet för Skansen. Skansen har i samarbete med Futerra tagit fram ett kommunikationskoncept för det hållbarhetsarbete som bedrivs.

***Kommentar:** Det framarbetade konceptet, Skansen Sustainability Story, ska stärka förtroendet för Skansen som kunskapscentrum och befästa vår roll som samhällsviktig aktör. Det gör vi genom att påvisa vilket arbete vi gör och Skansens unika bidrag till hållbar utveckling. Konceptet, Skansen Sustainability Story, kommer stärka Skansens arbetsgivarvarumärke, skapa stolthet och förståelse för hållbarhetsarbetet samt skapa en enkelhet och glädje i vårt berättande.*

Skansen har köpt in nya komprimatorer till omlastningsstationen och ombyggnation runt dessa för att klara de nya säkerhetskraven. Det har också byggts om så att ytterligare en container finns på plats så att sortering av metallskrot kan göras istället för att slänga detta i blandat avfall. Sophusets ytor har strukturerats om så att nu även pappersförpackningar kan källsorteras.

12. Gästutveckling

Sommaren 2018 går till historien. Det var den varmaste sommaren på över 250 år och det påverkade Skansens gästsiffror markant på samma sätt som det påverkade många av våra branschkollegor. Detta är den absolut viktigaste perioden på året för Skansen. Enbart i juli blev utfallet 71 000 gäster färre än juli 2017, en minskning på 26 %. Skansen förlorade

även gäster i juni och augusti. Midsommar regnade bort och den tropiska värmen höll i sig ett par veckor in i augusti. Vid augusti månads slut hade Skansen en minskning på nästan 100 000 gäster jämfört med 2017. Året summerade totalt till en minskning på 95 000 gäster.

År 2018 hade Skansen totalt 1 250 868 gäster vilket är en minskning med ungefär 7 % jämfört med föregående år. Gästbesök och försäljningsstatistik har inhämtats från kassasystemet, SIR. Gäststatistiken gällande ålder och hemvist har hämtats från Kulturanalys och baseras på de undersökningar som genomförs på var 50:de kvitto i entréerna.

Fördelning vuxna respektive barn

Diagrammet nedan visar fördelningen mellan vuxna, barn 4-15 år, barn 0-3 år samt skolbarn. Kategorin vuxna innefattar fria och betalande vuxna, pensionärer och studenter samt gäster med årskort, vänföreningskort och/eller Stockholm-Pass. Barn 4-15 år innefattar de barn som löser entré, de med fri entré samt de med Stockholm-Pass. Inom kategorin barn 0-3 år återfinns de barn som har fri entré samt förskolebarn. Den sista kategorin, skolbarn, innefattar de skolbarn som besöker Skansen med sin klass, från förskoleklass till gymnasiet. Diagrammet visar att Skansen under år 2018 hade 71 % vuxna och 29 % barn. Denna fördelning är nästintill identisk med de senaste åren.

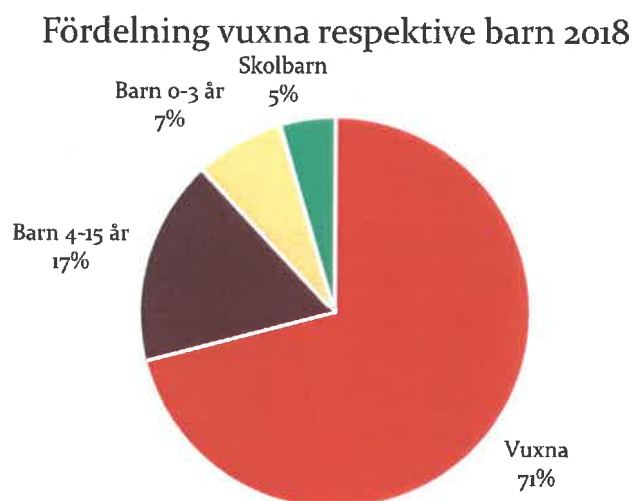


Diagram 9 visar fördelningen mellan vuxna, barn 4-15 år, barn 0-3 år samt skolbarn år 2018

Gästernas ålder

Skansen har fortsatt att främst locka gäster under 44 år (64 %). Det tydliggjordes även att var fjärde gäst är mellan 19 och 29 år. Det bör noteras att undersökningen grundas på de gäster som löser entré och/eller uppvisar ett kort som ger fri entré, och att yngre barn därmed i regel inte tillfrågas. Åldersfördelningen ger därmed snarare en bild av åldersfördelningen av vuxna gäster. Diagrammet nedan visar gästernas ålder, indelat i olika åldersintervall, för helåret 2018.

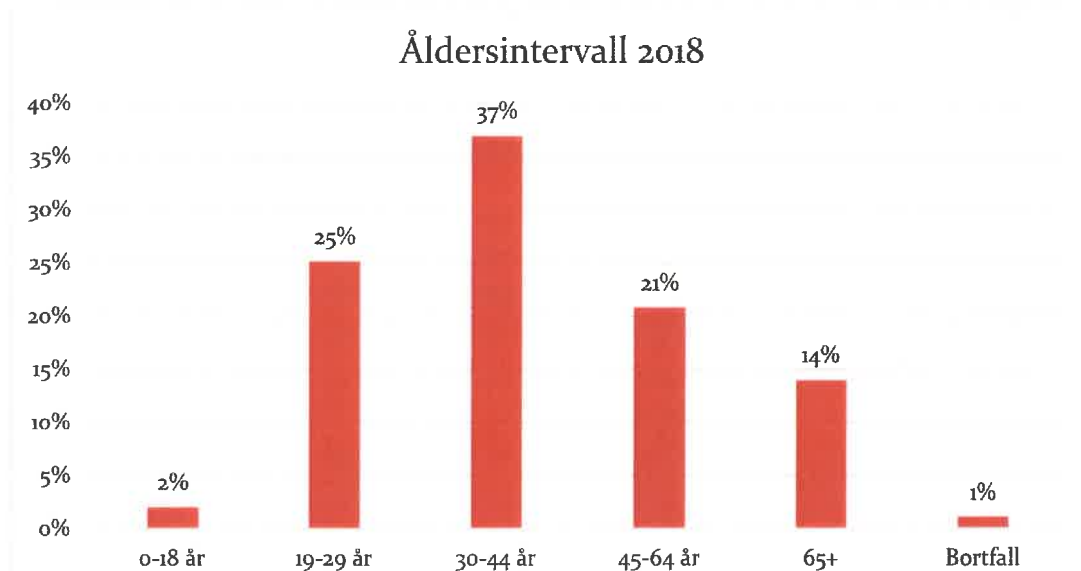


Diagram 10 visar gästernas ålder, indelat i olika åldersintervall, för helåret 2018 (uttryckt i procent)

Gästernas hemvist

Skansen fortsätter att locka en internationell publik, och andelen utländska gäster har ökat de senaste åren. Diagrammet nedan visar, uttryckt i procent, gästernas hemvist för helåret 2018. Det visar att 47 % var bosatta i Sverige, varav 36 % av dessa var bosatta i Stockholm och 11 % i övriga Sverige. Med Stockholm avses både kommunen och länet. Vidare var 6 % bosatta i övriga nordiska länder (Sverige är således exkluderat), 34 % var bosatta i övriga Europa (Norden inklusive Sverige är således exkluderat) och 12 % var bosatta i övriga världen. Detta innebär att 53 % av Skansens gäster bor i utlandet.

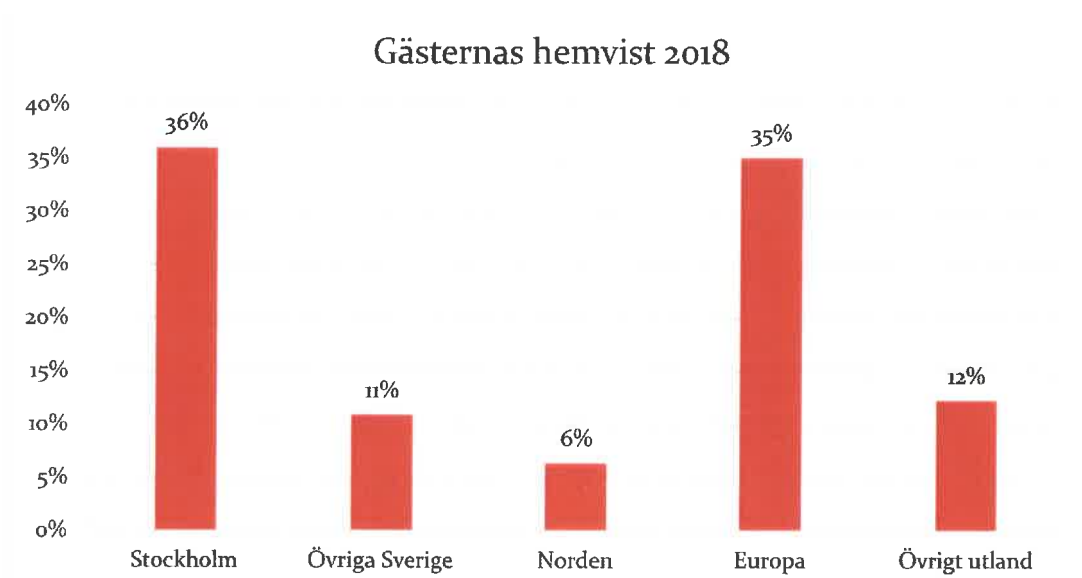


Diagram 11 visar gästernas hemvist uppdelat i Stockholm, övriga Sverige, Norden, Europa och övrigt utland, för helåret 2018 (uttryckt i procent)

Under året kom 53 % av gästerna från utlandet. För att tydliggöra dessa visas deras hemvist i diagrammet nedan. Diagrammet baseras således enbart på utlandet och Sverige är därmed exkluderat. Topp tio besöksländer visas och deras andel är uttryckt i procent av utländska besök. Gäster från Tyskland och Frankrike har besökt Skansen flitigt under hela året, medan amerikanerna främst kommer under perioden juni – augusti. Gästerna från Storbritannien kom även året runt, men med något högre andelar under juni och augusti. Gästerna från Finland kom främst under maj – juli, gäster från Spanien främst under augusti, gäster från Ryssland främst under april – augusti, gäster från Norge främst under maj – juli och gäster från Schweiz främst under maj – augusti.

Gästernas hemvist - utland 2018

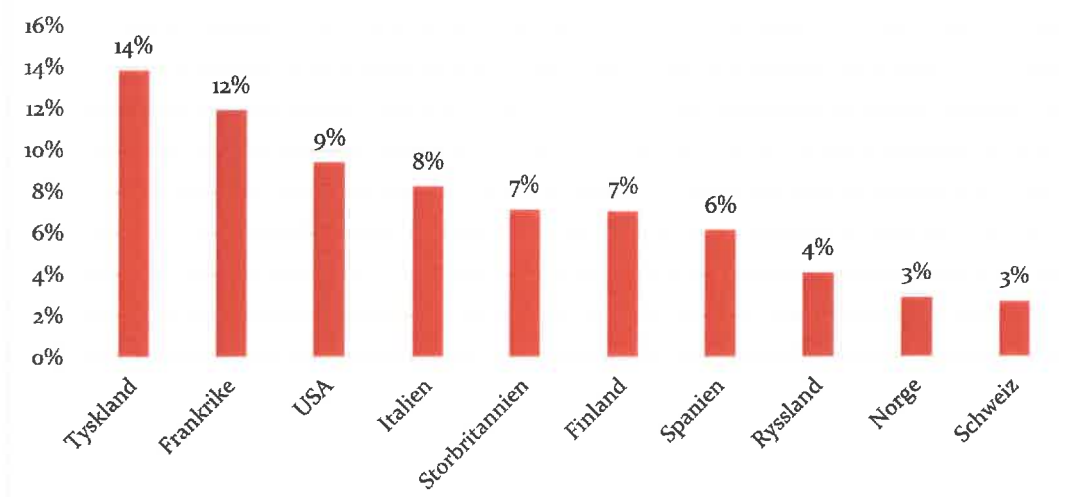


Diagram 12 visar gästernas hemvist i utlandet (Sverige exkluderat) för helåret 2018 (uttryckt i procent)

Vidare undersöktes hur utvecklingen sett ut för de populäraste besöksländerna. Diagrammet nedan visar de topp tio besöksländerna under år 2018 samt deras motsvarighet år 2017 och 2016 under perioden juni – augusti. Denna period valdes då den representerar högsäsongen samt att datan för helåret 2017 var ofullständig. Utvecklingen av de utländska marknaderna sker därmed snabbt.

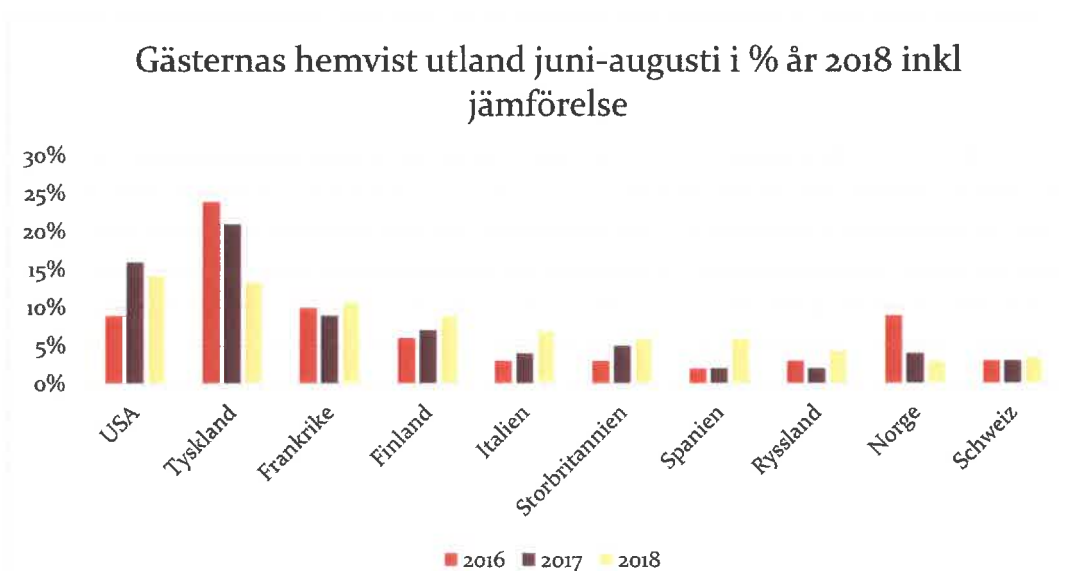


Diagram 13 visar topp 10 hemvister i utlandet för år 2018 samt deras motsvarigheter för åren 2016-2018 under perioden juni-augusti (uttryckt i procent)

Turistkort

Likt år 2017 fortsatte samarbetet med Strömma och Stockholm Pass, vilket gav kortinnehavarna fri entré till Skansen vid ett tillfälle. Totalt gästantal var cirka 58 000, vilket var en ökning med 7 000 gäster jämfört med föregående år. Stockholm Pass huvudmålgrupp är vuxna, vilket även återspeglar de gäster som besökt Skansen. Besöken görs främst under sommarmånaderna juni – augusti. 13 % av gästerna hade sin hemvist i Sverige och resten kom från utlandet. Under åren 2010 – 2015 hade Skansen ett samarbete med Stockholmskortet (de upphörde sin verksamhet vid årsskiftet 2015) vilket årligen gav Skansen 70 000 – 90 000 gäster. Det är därmed tydligt att denna typ av samarbete är viktigt för Skansen.

Skolklasser

Under året hade förанmälda skolklasser inklusive fritids fri entré till Skansen och en reducerad entré under maj – september. Den reducerade entrén var 20 kronor per elev och medföljande lärare hade fortsatt fri entré. Fritidsgrupperna fick därmed ett lägre entrépris än tidigare (tidigare 60 kronor per barn) under sommarmånaderna, vilket resulterade i ett högre antal besök under juli. År 2018 besökte cirka 57 000 skolbarn Skansen (62 000 skolbarn år 2017, 66 000 skolbarn år 2016). Likt tidigare år har förskola, sarskola och SFI haft fri entré och har inte behövt förанmäla sina besök. Nedan ges en översikt av antalet skolbarn månadsvis under åren 2016–2018. Observera att SFI-elever inte registreras som skolbarn, utan som vuxenstuderande, och återfinns således inte i diagrammet nedan.

Antal skolbarn 2016-2018

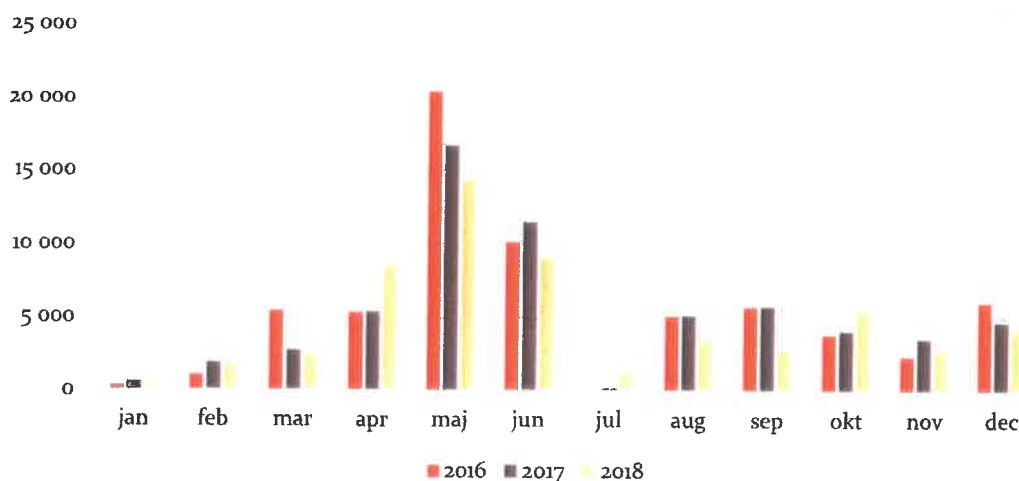
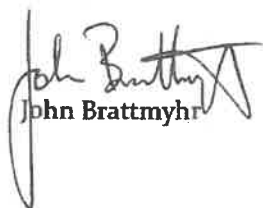


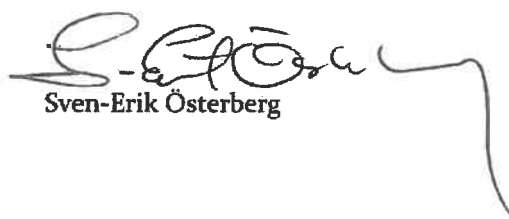
Diagram 14 visar antal skolbarn månadsvis för åren 2016–2018 (uttryckt i antal). SFI-elever är exkluderade

Vi summerar 2018

Vi summerar året som gått och konstaterar att vi är oerhört beroende av våra entréintäkter. Den gästminskning som uppkom under sommarens ovanliga värmebölja slog hårt mot gästantalet. Enbart i juli minskade gästantalet med cirka 71 000 gäster jämfört med juli år 2017. Året summerade totalt till en minskning på 95 000 gäster. Tack vare det ekonomiska åtgärdsprogram som togs fram efter sommarens gästminskning kan vi summera året med ett tillfredsställande resultat. Men det har inneburit att Skansen inte kunde genomföra delar av det planerade underhållet. Flera objekt och projekt har fått sina insatser indragna. Detta innebär att uppdragen har flyttats framåt i tiden, vissa av dessa kommer med nödvändighet att behöva genomföras 2019 medan andra kan vänta. Till sist vill vi kommentera att minskningen av barn inte är en önskvärd utveckling och något vi har fokus på framöver.

Stockholm den 12 februari 2019


John Brattmyhr


Sven-Erik Österberg